

სამეცნიერო ჟურნალი
LA REVUE SCIENTIFIQUE
THE SCIENTIFIC JOURNAL

სამართალი
და
ეკონომიკა

LE DROIT ET L'ECONOMIE
LAW AND ECONOMICS

ISSN 1987-8303

ჟურნალი რეგულირდება ტექნიკური „ქართულ რეგულაციურ ჟურნალში“.

განთავსებულია ინტერნეტში www.tech.caucasus.net, www.tech.org.ge

0860ს0 2016

№7

საქართველო-GEORGIE-GEORGIA

თბილისი-TBILISSI-TBILISI

2016

UDC (უაპ) 34-33](051.2)

ს-216

**სამართლებრივი განვითარების
ინსტიტუტი**

**L'INSTITUT DU DEVELOPPMENT DE DROIT
INSTITUTE OF LEGAL DEVELOPMENT**

მთავარი რედაქტორი

Redacteur en chef

Editor in chief

რედაქტორები

Redacteurs

Editors

ქართლს ურიდონაშვილი

Kartlos Pridonachvili

Kartlos Pridonashvili

ნოდარ გრძელიშვილი

ვალერი მოდებაძე

Nodar Grdzelichvili

Valeri Modebadze

Nodar Grdzelishvili

Valeri modebadze

მისამართი: 0101, ქ.თბილისი, ვაჟა ფშაველას გამზირი №16

Adress : Georgia, Vaja Pshavela ave. №16, Tbilisi, 0101

Phone : (+995) 790 476075; Mmob: (+995) 595 508599

E-mail: law.economics@yahoo.com

სარჩევი

<i>1.ქართლოს ფრიდონაშვილი - კონვერგენციის პროცესი თანამედროვე მუნიციპალიზმში</i>	4
<i>2.ვალერი მოდეზაძე - ქართულ – თურქული ურთიერთობების კრიტიკული ანალიზი</i>	21
<i>3.Tea Abramishvili - Clash of Interests in the Case of the Caucasus Regionalism</i>	29
<i>4.Tea Abramishvili - NATO Eastern Enlargement and the future of Transatlantic Relations</i>	38
<i>5.Tea Abramishvili - Small States' Fate –Foreign Security and Policy of the Post Cold War Balkans and Caucasus States</i>	49
<i>6.როინ გრძელიშვილი - ტურიზმი და გლობალური ქალაქი</i>	62

კონვერგენციის პროცესი თანამედროვე მუნიციპალიზმში

ქართლოს ფრიდონაშვილი

მუნიციპალიზმის ცნება და მიზნები

„ტერმინი „მუნიციპალიტეტი“, რომელიც საფუძვლად დაედო მუნიციპალური სამართლის სახელდებას, ლათინური სიტყვის - „მუნიციპიუმ“ - ისგან წარმოიშვა. ლათინურად „მუნუს“ - სიმძიმეს, ხოლო „ცაპიო“, „ზეციპიო“ - ვიღებ, ვიძენ-ს ნიშნავს. აქედან გამომდინარე, მუნიციპალიტეტი ეწოდება საქალაქო მმართველობას, რომელიც გარკვეულ უფლებებს იძენს და საერთო - საქალაქო ამოცანების სარეალიზაციოდ საკუთარ თავზე ლეზლობს გარკვეული ფუნქციების შესრულებას. ტერმინი „მუნიციპალიტეტი“, ძველი რომის რესპუბლიკურ პერიოდში გაჩნდა, როდესაც ასე თვითმმართველობის უფლებებით აღჭურვილი ქალაქები მოიხსენიებდნენ. მოგვიანებით ტერმინმა გავლენის სფერო გააფართოვა და სახელმწიფოთა უმრავლესობაში მუნიციპალიტეტებად ქალაქისა და სოფლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევითი ორგანოები იწოდებიან.

...ადგილობრივი თვითმმართველობის იდეის კონსტიტუციური მატერიალიზაცია, ანუ მისი ორგანიზაციული სამართლებრივი დაბადების პირველი აღიარება კონსტიტუციის დონეზე მეთვრამეტე საუკუნის ბოლოს გაფორმდა. კონსტიტუციურად, საფრანგეთის პირველი რესპუბლიკის 1791 წლის კონსტიტუციით იქნა აღიარებული ქვეყნის მოწყობის ადმინისტრაციულ - ტერიტორიული პრინციპი, ხოლო XIX საუკუნის მიჯნაზე განხორციელებული რეფორმით ჩამოყალიბდა ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების სისტემა¹

ადგილობრივი თვითმმართველობის იდეა და კონცეფცია თვისობრივად და ფუნქციური თვალსაზრისით უმაღლეს ხარისხში აიყვანა ბელგიის 1831 წლის კონსტიტუციამ, რომელშიც ფაქტობრივად პირველად მოხდა ადგილობრივი თვითმმართველობის სახელმწიფო ხელისუფლების მნიშვნელოვან შტოდ აღიარება და გამოყოფა. ამასთან, უთუოდ აღსანიშნავია, რომ ბელგიის კონსტიტუციამ სახელმწიფო მოწყობის სისტემის ხელისუფლების დანაწილების პრინციპი დაუდო საფუძვლად. ამ უნიტარულ სახელმწიფოში ხელისუფლების დანაწილება ვერტიკალში სახელმწიფო მართვის სამ - სახელმწიფო, პროვინციალურ

¹ ოთარ მელქაძე, ქართული მუნიციპალიზმი, თბილისი 2009 წ. გვ.9,10.

და კომუნალურ დონეზე ხდებოდა“. ..., ხოლო მექსიკის შტატ იდალგოს კონსტიტუციაში მუნიციპალური ორგანოების სისტემა ხელისუფლების მეოთხე შტოდ არის აღიარებული“²

ბელგიის 1831 წლის და მექსიკის შტატ იდალგოს კონსტიტუციებით თვითმმართველობის სისტემა სახელმწიფო ხელისუფლების დანაწილების სისტემაში როგორც მეოთხე, საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლებებისაგან დამოუკიდებლად აღმოცენებული ხელისუფლებაა, რომლის არსებობისა და ფუნქციონირების სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენენ ხელისუფლების განაწილების და უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, ხელისუფლების ვერტიკალური განაწილების (სახელმწიფო ხელისუფლების განაწილება ტერიტორიული მოწყობის მიხედვით), სუბსიდიარობის (სახელმწიფო უფლებამოსილების განხორციელება ხელისუფლების ორგანოს მიერ, რომელიც ყველაზე ახლოს არის მოქალაქეებთან) და დეცენტრალიზაციის (დეცენტრალიზაციის დროს უფლებამოსილება გადაეცემა ადგილობრივ ორგანოს, რომელიც გარკვეული ავტონომიის მქონე, სტრუქტურულად და ორგანიზაციულად დამოუკიდებელი საჯარო სამართლის პირია)³ უნივერსალური პრინციპების საფუძველზე, რომლებიც ასახულია ნებისმიერი დემოკრატიული სახელმწიფოს ძირითად კანონმდებლობაში.

ჩვენ ვიზიარებთ ბელგიისა და იდალგოს კონსტიტუციებში მოცემულ პოსტულატებს თვითმმართველობის ორგანოთა სისტემის მოსაზრებას მეოთხე ხელისუფლებად, რადგანაც თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოები ყალიბდება უშუალოდ ამომრჩევლის მონაწილეობით და თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელიც ძალიან ხშირად, როგორც წესი აირჩევა უშუალოდ ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ. ვერც არჩეულ მერს და ვერც არჩეული წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრებს თანამდებობებიდან ვერ გადააყენებს ვერცერთი უმაღლესი სახელმწიფო -პოლიტიკური თანამდებობის პირი.

არჩეული მერი და თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანო ანგარიშვალდებულნი არიან საკუთარი ამომრჩევლის წინაშე, რაც მათი ძალაუფლების ავტონომიურებაზე მიუთითებს. თვითმმართველობის ორგანოები ეკონომიკური თვალსაზრისითაც არიან ავტონომიურნი, რადგანაც მათ გააჩნიათ ცენტრალური ბიუჯეტიგან დამოუკიდებელი ბიუჯეტი, რომელიც უპირველეს ყოვლისა იქმნება ადგილობრივი გადასახადებითა და მოსაკრებლებით.

² ოთარ მელქაძე, ქართული მუნიციპალიზმი, თბილისი 2009 წ. გვ. 38

³ დიმიტრი გეგენავას რედაქციით, საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალი, მესამე გამოცემა, თბილისი 2015წ. გვ. 114

თვითმმართველობის სამართლებრივი სტატუსის კონსტიტუციურ დონეზე დადგენა მიუთითებს მის ფუნქციურ მნიშვნელობაზე სახელმწიფო ხელისუფლების სისტემაში და მისი ავტონომიურობა კი შეიძლება განვიხილოთ, როგორც გამაწონასწორებელი ბერკეტი დანარჩენი ხელისუფლებებისათვის, ორი და მეტი დონის მქონე თვითმმართველობის ორგანოთა სისტემა ერთმნიშვნელოვნად ზღუდავს სახელმწიფო ხელისუფლებას, რითაც ხელს უწყობს ადამიანის ძირითადი უფლებების ეფექტურ დაცვას.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან და შექმნილი, თანამედროვე რეალიებიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ სათანადო ავტონომიის მქონე მუნიციპალურ ორგანოთა სისტემა თავისი არსით არის მეოთხე, დამოუკიდებელი ხელისუფლება, რომელიც მიზნად ისახავს სახელმწიფო ხელისუფლების სამართლებრივ ბოჭვას.

თვითმმართველობის სამართლებრივი სტატუსი საქართველოსა და საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციებში

ევროპული ქარტია ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ აცალიბებს ადგილობრივი თვითმმართველობის კონცეფციას მესამე მუხლში, რომლის თანახმადაც, „1. ადგილობრივი თვითმმართველობა ნიშნავს ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების უფლებასა და შესაძლებლობას, კანონის ფარგლებში მოაწესრიგონ და მართონ საზოგადოებრივი საქმეების მნიშვნელოვანი წილი მათი პასუხისმგებლობითა და ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად.

2. ამ უფლების განხორციელება ხდება საბჭოების ან ასამბლეების მიერ, რომლებიც შედგებიან პირდაპირი, თანაბარი და თანასწორი ხმის მიცემის საფუძველზე ფარული კენჭისყრით არჩეული წევრებისაგან და რომლებთანაც შეიძლება არსებობდნენ მათ წინაშე პასუხისმგებელი აღმასრულებელი ორგანოები. ეს დებულება არანაირ ზეგავლენას არ მოახდენს მოქალაქეთა მონაწილეობაზე ასამბლეებში, რეფერენდუმებში და ნებისმიერი სახის პირდაპირ მონაწილეობაზე იქ, სადაც ეს კანონით ნებადართულია“⁴

...საქართველოს 1995 წლის 24 აგვისტოს კონსტიტუციის მეშვიდე პრიმა თავში მოცემულია ადგილობრივი თვითმმართველობის სტატუსის შესახებ პოლიტიკურ-სამართლებრივი დებულებები. თუმცა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ცნება ჩამოყალიბებულია საქართველოს ორგანული კანონის ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის მეორე მუხლში:

⁴ ევროპული ადგილობრივი ქარტია ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ, სტრასბურგი, 15.X.1985წ.

„1. ადგილობრივი თვითმმართველობა არის თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებული საქართველოს მოქალაქეთა უფლება და შესაძლებლობა, მათ მიერ არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით, საქართველოს კანონმდებლობის საფუძველზე გადაწყვიტოს ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები.

2. თვითმმართველი ერთეული არის მუნიციპალიტეტი. მუნიციპალიტეტი არის დასახლება (თვითმმართველი ქალაქი), რომელსაც აქვს ადმინისტრაციული საზღვრები, ან დასახლებათა ერთობლიობა (თვითმმართველი თემი), რომელსაც ადმინისტრაციული საზღვრები და ადმინისტრაციული ცენტრი, ჰყავს არჩევითი ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოები (შემდგომ მუნიციპალიტეტის ორგანოები) და აქვს საკუთარი ქონება და ბიუჯეტი. მუნიციპალიტეტი დამოუკიდებელი საჯარო სამართლის იურიდიული პირია“⁵

თვითმმართველობის ცნება და სამართლებრივი სტატუსი განსაზღვრულია საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციებშიც. 1978 წლის 27 დეკემბრის ესპანეთის სამეფოს კონსტიტუციის მერვე ნაწილის მეორე თავში „ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები“ მოცემულია ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ ერთგვარი სამართლებრივი კონცეფცია:

„მუხლი 140. კონსტიტუცია უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტების ავტონომიას. მათ სრულად აქვთ იურიდიული პირის უფლებები. მათი ხელმძღვანელობა და მართვა ხორციელდება შესაბამისი მუნიციპალური საბჭოების მიერ, რომლებიც შედგება მერებისა და მრჩევლებისაგან. მრჩევლები აირჩევა მუნიციპალიტეტის მცხოვრებლების მიერ თავისუფალი, საყოველთაო, თანასწორი, პირდაპირი და ფარული კენჭისყრით, კანონით დადგენილი წესით. მერები აირჩევა მრჩევლების ან მუნიციპალიტეტების მაცხოვრებლების მიერ. კანონი განსაზღვრავს ღია სხდომების ჩატარების წესსა და პირობებს.

მუხლი 141. 1. პროვინცია არის ადგილობრივი წარმონაქმნი, რომელსაც გააჩნია იურიდიული პირის უფლებები. ის წარმოადგენს მუნიციპალიტეტთა განსაზღვრული რაოდენობის გაერთიანებას ტერიტორიული პრინციპის საფუძველზე სახელმწიფო საქმიანობის განსახორციელებლად. პროვინციის საზღვრების ყოველგვარი შეცვლა დამტკიცებულ უნდა იქნეს გენერალური კორტესების მიერ შესაბამისი ორგანული კანონის მიღებით.

2. პროვინციის ხელმძღვანელობა და ავტონომიური მმართველობა ხორციელდება პროვინციის კრების ან სხვა წარმომადგენლობითი ორგანოების მიერ.

⁵ საქართველოს ორგანული კანონი, ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი, „ბონა კაუზა“, თბილისი 2014წ.

3. შეიძლება შეიქმნას პროვინციისგან განსხვავებული მუნიციპალიტეტთა გაერთიანება.

4. კუნძულთა არქიპელაგს ასევე აქვს საკუთარი ადმინისტრაცია კაბილდოს ან სხვა საბჭოების სახით.

მუხლი 142. ადგილობრივი ბიუჯეტები საკმარისი უნდა იყოს იმ ფუნქციის განსახორციელებლად, რომლებიც კანონით მიეკუთვნება შესაბამისი ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოების გამგებლობას, რისთვისაც გამოიყენება მათი საკუთარი გადასახადები, ასევე სახელმწიფო გადასახადებში მათი წილი და ავტონომიური საზოგადოებების გადასახადები.“⁶

ადგილობრივი თვითმმართველობის სამართლებრივი სტატუსი კონსტიტუციურ რანგშია აყვანილი, აგრეთვე ლიტვის 1992 წლის 25 ოქტომბრის ლიტვის რესპუბლიკის კონსტიტუციის მეათე თავში:

„მუხლი 119. ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლება გარანტირებული აქვთ კანონით გათვალისწინებულ ადმინისტრაციულ ერთეულებს. ის ხორციელდება შესაბამისი მუნიციპალური საბჭოების მეშვეობით.

ლიტვის რესპუბლიკის მოქალაქეებსა და შესაბამის ადმინისტრაციულ ერთეულში სხვა მუდმივად მცხოვრებ პირებს უფლება აქვთ, კანონის საფუძველზე, ოთხი წლის ვადით, საყოველთაო, თანასწორი და პირდაპირი საარჩევნო უფლების საფუძველზე ფარული კენჭისყრით აირჩიონ მუნიციპალური საბჭოების წევრები ლიტვის რესპუბლიკის მოქალაქეებისა და შესაბამის ადმინისტრაციულ ერთეულში მუდმივად მცხოვრებ სხვა პირთა რიცხვიდან.

მუნიციპალური დაწესებულებების ორგანიზაციისა და საქმიანობის წესი დგინდება კანონით. ლიტვის რესპუბლიკის კანონების, მთავრობისა და მუნიციპალური საბჭოების დადგენილებების უშუალოდ განხორციელების მიზნით საბჭო ქმნის მის წინაშე აღმასრულებელ ორგანოს.

მუხლი. სახელმწიფო მხარს უჭერს მუნიციპალიტეტებს. კონსტიტუციითა და კანონებით დადგენილი კომპეტენციის ფარგლებში მუნიციპალიტეტები მოქმედებენ თავისუფლად და დამოუკიდებლად.

მუხლი. მუნიციპალიტეტები ადგენენ და ამტკიცებენ თავიანთ ბიუჯეტს. მუნიციპალურ საბჭოებს უფლება აქვთ კანონით გათვალისწინებულ ფარგლებში და წესით დაადგინონ ადგილობრივი მოსაკრებლები, თავიანთი ბიუჯეტის ხარჯზე გაითვალისწინონ გადასახადებსა და მოსაკრებლებზე შეღავათები.

⁶ ვასილ გონაშვილი პასუხისმგებელი რედაქტორი, ესპანეთის სამეფოს კონსტიტუცია, საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციები, ნაწილი III, თბილისი 2006 წ, გვ.203

მუხლი 122. მუნიციპალურ საბჭოებს უფლება აქვთ თავიანთი უფლებების დარღვევებთან დაკავშირებით მიმართონ სასამართლოს“...⁷

საფრანგეთის კონსტიტუციის მეთერთმეტე თავი „ტერიტორიული კოლექტივების შესახებ“ ეთმობა ქვეყნის ტერიტორიული მოწყობისა და თვითმმართველობის სისტემის განვითარების ძირითადი მიმართულებების განსაზღვრას:

„მუხლი 72. რესპუბლიკის ტერიტორიული კოლექტივებია კომუნები, დეპარტამენტები, ზღვისიქითა ტერიტორიები. სხვა ტერიტორიული კოლექტივები იქმნება კანონის საფუძველზე. კანონით გათვალისწინებულ პირობებში ამ კოლექტივების მმართველობას თავისუფლად ახორციელებენ არჩევითი საბჭოები.

მთავრობის წარმომადგენლები დეპარტამენტებსა და ტერიტორიებში იცავენ ეროვნულ ინტერესებს, ახორციელებენ კონტროლს ადმინისტრაციის საქმიანობასა და კანონების შესრულებაზე.

მუხლი 73. ზღვისიქითა ტერიტორიების საკანონმდებლო პროცედურაში და ადმინისტრაციულ მოწყობაში შეიძლება გათვალისწინებულ იყოს მათი თავისებურებები.

მუხლი 74. რესპუბლიკის ზღვისიქითა ტერიტორიებს აქვთ თავისი განსაკუთრებული ორგანიზაცია, რომელიც იმავდროულად უნდა ითვალისწინებდეს რესპუბლიკის საერთო ინტერესებს. ეს ორგანიზაცია კანონით განისაზღვრება და შეიცვლება მხოლოდ დაინტერესებულ ტერიტორიულ წარმომადგენლობით ორგანოსთან კონსულტაციის შემდეგ.

მუხლი 75. 34-ე მუხლით გათვალისწინებულ საერთო სამოქალაქო სამართლებრივი უფლებაუნარიანობის არმქონე რესპუბლიკის მოქალაქეები ინარჩუნებენ თავის პირად სტატუსს ვიდრე თვითონ არ იტყვიან მასზე უარს.

მუხლი 76. ზღვისიქითა ტერიტორიებს შეუძლიათ შეინარჩუნონ თავისი სტატუსი რესპუბლიკის შემადგენლობაში.

51-ე მუხლის პირველი აბზაცით დადგენილ ვადებში, ტერიტორიული წარმომადგენლობითი ორგანოების გადაწყვეტილებების შესაბამისად ისინი გახდებიან ან რესპუბლიკის ზღვისიქითა დეპარტამენტები ან ერთობაში შემავალი წევრ-სახელმწიფოები“.⁸

⁷ ვასილ გონაშვილი პასუხისმგებელი რედაქტორი, ლიტვის რესპუბლიკის კონსტიტუცია, საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციები, ნაწილი II, თბილისი 2008წ. გვ 367.

⁸ ავთანდილ დემეტრაშვილი (შემდგენელი), საფრანგეთის რესპუბლიკის კონსტიტუცია, მსოფლიო ქვეყნების კონსტიტუციები, საფრანგეთის რესპუბლიკის კონსტიტუცია, თბილისი 1992 წ. გვ.151

ადგილობრივი თვითმმართველობის სისტემის სამართლებრივი რეგლამენტაცია ფართო სპექტრით არის წარმოდგენილი ავსტრიის ფედერალური კონსტიტუციური კანონის მეოთხე ნაწილის „მიწების საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლება“:

გ) თემები

მუხლი 115. 1. მომდევნო მუხლების შინაარსის თანახმად, თემებში იგულისხმება ადგილობრივი თემები.

2. იმ საკითხებზე, რომლებიც არ განეკუთვნება კონკრეტულად ფედერაციის კომპეტენციას, მიწის კანონმდებლობამ ამ თავის მომდევნო მუხლების პრინციპების შესაბამისად უნდა დაარეგულიროს თემების უფლებები. 118-ე და 119-ე მუხლების თანახმად, თემების გამგებლობას მიკუთვნებულ საკითხებზე კომპეტენცია განისაზღვრება ამ ფედერალური კონსტიტუციის ძირითადი დებულებების შესაბამისად.

3. თემების ავსტრიული კავშირი და ქალაქების ავსტრიული კავშირი მოწოდებულნი არიან წარმოადგინონ თემების ინტერესები.

მუხლი 116. 1. თითოეული მიწა იყოფა თემებად. თემი წარმოადგენს თვითმმართველობის უფლების მქონე ტერიტორიული ერთეულს და ამავდროულად ადმინისტრაციულ ერთეულს. ტერიტორიის ყოველი უბანი უნდა მიეკუთვნებოდეს რომელიმე თემს.

2. თემი წარმოადგენს დამოუკიდებელ სამეურნეო ერთეულს. ფედერაციისა და მიწის საერთო კანონებით დადგენილ ფარგლებში მას უფლება აქვს ფლობდეს ყველა სახის ქონებას, შეიძინოს და განკარგოს იგი, ეწეოდეს სამეურნეო საქმიანობას, ასევე საფინანსო სისტემის ფარგლებში დამოუკიდებლად განსაზღვროს საკუთარი ბიუჯეტი და აკრიფოს გადასახადები.

3. თემებისათვის, რომლის მოსახლეობა შეადგენს არა უმეტეს 20 ათასს, თუ ეს არ არღვევს მიწის ინტერესებს მიწის კანონის საფუძველზე თემის წარდგენით უნდა დაწესდეს დამოუკიდებელი სტატუსი. ამგვარი საკანონმდებლო გადაწყვეტილება უნდა გამოქვეყნდეს მხოლოდ ფედერალური მთავრობის თანხმობით. თანხმობა მიღებულად ითვლება, თუ კომპეტენტური ფედერალური სამინისტროს მიერ საკანონმდებლო გადაწყვეტილების მიღების დღიდან რვა კვირის განმავლობაში ფედერალური მთავრობა არ აცნობებს მიწის გუბერნატორს უარის შესახებ. დამოუკიდებელი სტატუსის მქონე ქალაქი სათემო მმართველობის ამოცანათა გარდა, უნდა ახორციელებდეს სარაიონო მმართველობის ამოცანებსაც.

4. გაუქმებულია

მუხლი 116 ა

1. საკუთარი კომპეტენციის სფეროში ცალკეულ ამოცანათა შესასრულებლად თემებს შეთანხმების საფუძველზე შეუძლიათ გაერთიანდნენ თემთა კავშირებში. ამგვარი გადაწყვეტი-

ლება მოითხოვს ზედამხედველ ორგანოს თანხმობას. თანხმობა უნდა გაიცეს დადგენილების საფუძველზე, თუ თემებისა და თემთა კავშირების მონაწილეობით კანონის შესაბამისი გადაწყვეტილება:

1) საქალაქო მმართველობის ამოცანათა შესრულების შემთხვევაში არ ემუქრება შეთანხმებაში მონაწილე თემების, როგორც თვითმმართველი ერთეულების ფუნქციონირებას;

2) თემების, როგორც კერძო სამართლის სუბიექტების მიერ ამოცანათა შესრულებისას ეყრდნობა მონაწილე თემთა ინტერესების შესაბამისად მიზანშეუწონლობას, რენტაბელობასა და ეკონომიურობას.

2. შესაბამისი კანონმდებლობა (მუხლები 10-15) ცალკეულ ამოცანათა შესრულებისას შესაძლოა ითვალისწინებდეს მიზანშეუწონლობიდან გამომდინარე კავშირების ჩამოყალიბებას, რამაც საფრთხის ქვეშ არ უნდა დააყენოს თემების, როგორც თვითმმართველი ერთეულებისა და ქვედა მმართველობითი რგოლების ფუნქციონირება. აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ თემთა კავშირების შექმნისას უპირველეს ყოვლისა აუცილებელია დაინტერესებულ თემთა აზრის მოსმენა.

3. თუ თემთა კავშირებმა უნდა გადაწყვიტონ საკითხები საკუთარი კომპეტენციის სფეროში, მაშინ კავშირში შემავალ თემებს უნდა მიეცეთ ამ კავშირის ამოცანათა შესრულებაზე გარკვეული ზემოქმედების უფლება“...⁹

ავსტრიის კონსტიტუციისგან განსხვავებით, ფინეთის კონსტიტუცია მხოლოდ 121 -ე მუხლით ლაკონურად ადგენს თვითმმართველობის ცნებასა და მის სამართლებრივ სტატუსს:

„მუხლი. ადგიობრივი და სხვა რეგიონალური თვითმმართველობა

ფინეთი დაყოფილია მუნიციპალიტეტებად, რომელთა მმართველობა მოქალაქეების თვითმმართველობას უნდა ეფუძნებოდეს.

დებულებები მუნიციპალური მმართველობის ზოგადი პრინციპებისა და მუნიციპალიტეტების უფლებამოსილების შესახებ დგინდება ამ კანონით.

მუნიციპალიტეტებს აქვთ მუნიციპალური გადასახადების დაკისრების უფლება, დებულებები საგადასახადო ვალდებულებების საფუძველების, გადასახადების ოდენობისა და გადასახადის გადამხდელების სამართლებრივი დაცვის შესახებ დგინდება კანონით.

⁹ ვასილ გონაშვილი (პასუხისმგებელი რედაქტორი), საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციები, ნაწილი II, ავსტრიის ფედერალური კონსტიტუციური კანონი, თბილისი 2008წ. გვ. 143.

დებულებები მუნიციპალიტეტზე მსხვილ ერთეულებში თვითმმართველობის შესახებ განისაზღვრება კანონით. საამები თავის ძირძველ ტერიტორიაზე კანონით დადგენილი წესის შესაბამისად სარგებლობენ ენობრივი და კულტურული თვითმმართველობით.“¹⁰

ადგილობრივი თვითმმართველობა და კონვერგენციის პროცესი

ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ ევროპულ ქარტიაში მოცემული ადგილობრივი თვითმმართველობის ცნება და სხვადასხვა სახელწიფო ფორმის მქონე დემოკრატიული ქვეყნების კონსტიტუციებში მოცემული ცნებები და დებულებები თვითმმართველობის შესახებ პრინციპული და ღირებულებითი თვალსაზრისით იდენტურია, რაც უპირველეს ყოვლისა, შეიძლება აიხსნას ადამიანის ძირითადი უფლებების განვითარებით, რადგანაც ...,ადამიანი მიჩნეულია ინდივიდად, რომელსაც აქვს თავისი ცხოვრების დამოუკიდებლად და საკუთარი პასუხისმგებლობით ჩამოყალიბების შესაძლებლობა და უნარი. ამ უნარიდან გამომდინარე, ყველა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების შესაძლებლობით. საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და სოციალური ეს ნიშნავს იმას, რომ ადამიანებმა შეძლებისდაგვარად ფართოდ უნდა მიიღონ მონაწილეობა სახელმწიფოს მიერ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. სახელმწიფო ვალდებულია ადამიანს შეუქმნას შესაბამისი პირობები და მისცეს თავისუფალი ცხოვრებისა და საქმიანობის საშუალება. სწორედ აქ არის თვითმმართველობისა და დემოკრატიის ფესვები“...¹¹ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ადამიანის თვითმმართველობის უფლება ეფუძნება ადამიანის ღირსების უფლებას და საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებას. გარდა ამისა, გაეროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის პრეამბულის პირველივე სტრიქონებით ნათქვამია: ...,ადამიანთა ოჯახის ყველა წევრისათვის თანდაყოლილი ღირსებისა და თანასწორი და განუყოფელი უფლებების აღიარება მსოფლიოში წარმოადგენს თავისუფლების, სამართლიანობის და საყოველთაო მშვიდობის საფუძველს“...¹² ე.ი. ადამიანის ღირსება რომლისგან დამოუკიდებლადაც ადამიანის თვითმმართველობის უფლების განხილვა წარმოუდგენელია მიჩნეულია სამართლიანობისა და საყოველთაო მშვიდობის საფუძველად.

¹⁰ ვასილ გონაშვილი (პასუხისმგებელი რედაქტორი), საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციები, ნაწილი II, ფინეთის (ფინეთის რესპუბლიკის) კონსტიტუცია, თბილისი 2008წ. გვ. 796.

¹¹ კონსტანტინე კუბლაშვილი, ძირითადი უფლებები, თბილისი 2003წ. გვ.85

¹² <http://www.ungeorgia.ge>

ადამიანის თვითმმართველობის უფლება პირდაპირ უკავშირდება და მისი რეალიზების საფუძვლებს წარმოადგენენ ადამიანის სამოქალაქო (პოლიტიკური) უფლებები და პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება. სწორედ ამიტომაც, მიიჩნევა ღირსებადაცული ადამიანი დემოკრატიული სახელმწიფოს ლეგიტიმაციის საფუძვლად. (იხ. კონსტანტინე კუბლაშვილი, ძირითადი უფლებები, თბილისი 2003 წ. გვ.322) სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თანამედროვე დემოკრატიული სახელმწიფო წარმოუდგენელია თვითმმართველი ადამიანისა და თვითმმართველობის ორგანოთა სისტემის გარეშე! ხოლო, თვითმმართველი ადამიანების ერთობლიობა ქმნის თვითმმართველ საზოგადოებას, რომელსაც სამოქალაქო საზოგადოებას უწოდებენ. სამოქალაქო საზოგადოების კონცეფცია უნივერსალურია და ის ერთნაირად მისაღებია (ფორმალურად მაინც) ნებისმიერი სახელმწიფოსათვის, რომელსაც დემოკრატიულ მმართველობაზე პრეტენზია გააჩნია.

თვითმმართველობის უფლების ფუნდამენტურმა კავშირმა ადამიანის სხვა ბუნებით უფლებებთან განაპირობა მისი უნივერსალურობა და განსაზღვრა კიდევ, თვითმმართველობის სამართლებრივი სტატუსი კონსტიტუციურ რანგში, რადგანაც თვითმმართველობა ჩამოყალიბდა ადამიანის სხვა ძირითადი უფლებების რეალიზაციის საშუალებად, ამასთან ერთად, თვითმმართველობის სისტემა ადამიანისთვის იქცა სახელმწიფო ხელისუფლების სამართლებრივი შეზღუდვის საშუალებად კონსტიტუციისა და ადამიანის ძირითად უფლებებთან ერთად. ამ თვალსაზრისით, საინტერესოაფრანგული და ბელგიური სამართლის ბაზაზე გერმანელი მეცნიერების მიერ შემუშავებული თავისუფალი თემის თეორია, ანუ როგორც მას ხშირად უწოდებენ - თემის ბუნებითი უფლებების თეორიას. მოცემული თეორიის კონცეპტუალური საფუძვლები იმ ვითარებამ განაპირობა, რომ XIX საუკუნის დასაწყისში თემის საქმეებსა და ქონებას სახელმწიფო მოხელეები განაგებდნენ. ამ ყველაფერმა თემური მეურნეობის სრული დაცემა გამოიწვია და აუცილებელი გახდა სამეურნეო საქმიანობაში ბიუროკრატიული ცენტრის ჩარევის შეზღუდვის თაობაზე ცხოვრებით ნაკარნახევი მოთხოვნის მეცნიერული დასაბუთება. სწორედ ამის შედეგია, რომ თავისუფალი თემის თეორიაში ჩამოყალიბებულ იქნა ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების არჩევითობა თემის წევრთა მიერ; თემის გამგებლობას მიკუთვნებულ საქმეთა დაყოფა საკუთრივ საქმეებად; ადგილობრივი თვითმმართველობა საკუთრივ თემის საქმეების მართვას გულისხმობს და ეს საქმეები თავისი ბუნებით განსხვავებულია სახელმწიფო საქმეებისგან; ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები წარმოადგენენ თავად თემების ორგანოებს არა სახელმწიფო ორგანოებს; სახელმწიფო ორგანოებს უფლება არა აქვთ ჩაერიონ საკუთ-

რივ თემების კომპეტენციაში, მხოლოდ ზედამხედველობენ მათ საქმიანობას, რათა იგი არ გასცდეს საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებს“.¹³

წარმოდგენილი თავისუფალი თემის თეორიიდან გამომდინარე სახელმწიფოს არ აქვს უფლება თვითმმართველობის სისტემის ფუნქციონირება შეზღუდოს თემის ბუნებითი უფლებების ასპექტში. ჩვენი ღრმა რწმენით, ადამიანის ბუნებითი უფლებები წარმოადგენს თემის ბუნებითი უფლებების საფუძველს, ისინი ერთმანეთთან ძალიან მჭიდრო კავშირში იმყოფებიან და ისახავენ საერთო მიზანს, რასაც სახელმწიფო ხელისუფლების სამართლებრივი შეზღუდვა ჰქვია. თვითმმართველობა რომ ადამიანის ბუნებით უფლებას წარმოადგენს ეს არა მხოლოდ, თეორიული თვალსაზრისით არის დასაბუთებული არამედ ამაზე მიუთითებს ამა თუ იმ ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობა. კერძოდ, დიდ ბრიტანეთში „...ადგილობრივ არჩევნებში აქტიური და პასიური საარჩევნო უფლებით სარგებლობენ ასევე ევროპის თანამეგობრობის წევრის სახელმწიფოების მოქალაქეები, დიდი ბრიტანეთის მოქალაქეებთან სრულ თანაბარ პირობებში“¹⁴

მოქალაქეობის ინსტიტუტი და ზოგადად, პოლიტიკური პროცესი თანდათანობით ემოქნება თვითმმართველობის ფუნქციონირებას, რაც განპირობებულია მუნიციპალიზმში ახალი ტენდენციების განვითარებით. მხედველობაში გვაქვს ტერიტორიული კოლექტივის ჩანაცვლება მომხმარებელთა კოლექტივით. „უკანასკნელ ხანებში სკანდინავიურ ქვეყნებში მუნიციპალიზმის წარმატებულმა განვითარებამ მთელ რიგ ექსპერიმენტებს დაუდო საფუძველი. საკმაოდ პოპულარული გახდა, ე.წ. „თავისუფალი კომუნების“ ფორმირების ცდები, რომლის ძირითად არსს ზოგიერთი მუნიციპალიტეტის მიერ, მუნიციპალური მართვის ორგანიზაციის სრულყოფის ექსპერიმენტირება წარმოადგენდა. მოწონების შემთხვევაში, ექსპერიმენტული პროექტის რეალიზაცია სახელმწიფო სუბსიდიებით ფინანსდებოდა, შედეგად მომხადდა ახალი კანონმდებლობა, გაიზარდა თვითმმართველი ერთეულობის ავტონომიურობის ხარისხი და მუნიციპალიტეტები უფრო დაუახლოვდა ადგილობრივ მოსახლეობას. მსგავსი ექსპერიმენტების იურიდიულმა გაფორმებამ განაპირობა ტერიტორიული კოლექტივის მომხმარებელთა კოლექტივით შენაცვლება დანიასა და შვედეთში. დადგინდა, რომ მოსახლეობა არის მომხმარებელთა კოლექტივი, რომლის ურთიერთობა მუნიციპალური მართვის ორგანოებთან მომსახურების მიწოდებისა და მოხმარების სფეროებით შემოიფარგლება. ადგილობრივი მოსახლეობა ამ დროს გვევლინება არა ხელისუფლების წყაროდ, არამედ მუნიციპალური სერვისის მომხმარებლად, ხოლო თვითმმართველო-

¹³ ო. მელქაძე, ზ. ეზუგბაია, მუნიციპალური სამართალი, თბილისი 2002 წ. გვ.42

¹⁴ ო. მელქაძე, საზრვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციური სამართალი, კრებული I, თბილისი 1999წ. გვ 103

ბის ორგანოები კარგავენ პოლიტიკურ - სახელისუფლებო დანიშნულებას და მოსახლეობასთან ურთიერთობებში გამოდიან მომსახურების ორგანიზატორად, კოორდინატორებად ან მომწოდებლებად“. ¹⁵

ჩვენ ვიზიარებთ ზემოაღნიშნულ მოსაზრებას, რომ ხალხი ხელისუფლების წყაროდან იქცა ხელისუფლების მომხმარებლად და რატომ?! ადამიანი არათუ შეიძლება არ მივიდეს კენჭისყრის დღეს საარჩევნო უბანზე, არამედ არც ინტერესდებოდეს საკუთარ ქვეყანაში პოლიტიკური პროცესებით, მაგრამ ეს ადამიანი იხდის გადასახადებს, საჯარო მოხელეები გადახდილი გადასახადებიდან ირებენ გასამრჯელოს და ამ პოლიტიკურად იდიფერენტულ ადამიანს წარმოეშობა უფლება მიიღოს სახელმწიფო თუ მუნიციპალური სერვისები, მიუხედავად იმისა, მან განახორციელა თუ არა საკუთარი აქტიური ან პასიური საარჩევნო უფლებები, ასეთი ადამიანი ლოგიკურად ვერ ჩაითვლება ხელისუფლების წყაროდ, მაგრამ უდავოდ არის ხელისუფლების მომხმარებელი.

თვითმმართველობის სისტემის პოლიტიკური ელემენტებისაგან გამიჯვნის ტენდენცია იკვეთება ამერიკის შეერთებულ შტატებშიც. მხედველობაში გვაქვს თვითმმართველობის მენეჯერი - საბჭოს სისტემა, რომელიც „გამოიყენება იმ ქალაქებში, სადაც მოსახლეობა 25 – 30 ათასამდეა. შეერთებული შტატების ნახევარზე მეტ ქალაქებში სწორედ ასეთი სისტემა გამოიყენება. პირველად იგი გამოყენებულ იქნა 1908 წელს ვირჯინიის შტატის ქალაქ სტინტონში, როდესაც შემოღებულ იქნა გენერალური მენეჯერის თანამდებობა. ამის მიზეზი იყო საქალაქო პრობლემათა მზარდი სირთულე, რაც მართვის მეცნიერების ცოდნას და განსაკუთრებულ უნარს მოითხოვდა, რომელიც არჩეულ პირებს ხშირად არ გააჩნიათ. ამის შედეგად, აღმასრულებელი ძალაუფლების დიდი წილი, კანონთა აღსრულებისა და სამსახურთა უზრუნველყოფის ჩათვლით გადაეცა მაღალკვალიფიციურ და გამოცდილ ქალაქის მენეჯერს. მოსახლეობა ირჩევს საქალაქო საბჭოს, რომლის სხდომებს ხელმძღვანელობს მერი, რომელიც თავად საქალაქო საბჭოს მიერ არის არჩეული და იგი გვევლინება აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენლად. საბჭო იღებს დადგენილებებს და შეიმუშავებს პოლიტიკას. მენეჯერს ირჩევს საბჭო, რომელსაც ანდობს აღმასრულებელ ხელისუფლებას. მენეჯერი დაქირავებული პირის როლში გამოდის. იგი განსაზღვრავს საბჭოს საქმიანობას, ადგენს ქალაქის ბიუჯეტს, ნიშნავს თანამდებობის პირებს და ხელმძღვანელობს მათ საქმიანობას, პასუხისმგებელია საბჭოს წინაშე და ნებისმიერ დროს შეიძლება იქნეს თანამ-

¹⁵ ო.მელქაძე, ზ.ეზუგბაია, მუნიციპალური სამართალი, თბილისი 2002წ. გვ. 161

დებობიდან გადაყენებული. მენეჯერი ირჩევა უვადოდ, სანამ მისი მუსაობა აკმაყოფილებს საბჭოს ინტერესებს“.¹⁶

ამგვარად, თანამედროვე დემოკრატიებში თვითმმართველობის შესახებ ცნებათა და კონსტიტუციურ-სამართლებრივი სტატუსების იდენტურობა, თვითმმართველობის მაღალი ავტონომიურობა, ამასთან თვითმმართველობის პოლიტიკური იდეოლოგიისგან თანდათანობითი განთავისუფლება, თვითმმართველობის როგორც ადამიანის ერთ-ერთი ძირითადი უფლების გააზრება თეორიულ და საკანონმდებლო დონეზე (ბრიტანეთში თვითმმართველობის ორგანოს ჩამოყალიბებისათვის ბრიტანეთის მოქალაქეობის არმქონე პირების პასიური და აქტიური საარჩევნო უფლებით აღჭურვა), თავისუფალი თემის კონცეფცია, რასაც თანამედროვე მუნიციპალიზმი ეფუძნება და ხალხის არათუ როგორც ხელისუფლების წყაროდ განხილვა, არამედ - ხელისუფლების მომხმარებლად დანიის, შვედეთის და აშშ-ს თვითმმართველობის სისტემებში, აგრეთვე თვითმმართველობის მმართველი სტრუქტურების დაკომპლექტება არაპარტიული ნიშნით და კომპეტენტური, მენეჯერული თვისებების მქონე ადამიანებით (საბჭო-მენეჯერის სისტემა) მიუთითებს კონვერგენციის თეორიის არსობრივ ჭეშმარიტებაზე და პრაგმატულ რეალიზმზე თანამედროვე, დემოკრატიულ საზოგადოებრივ წეს-წყობილებებსა და სამართლებრივ სისტემებში.

კონვერგენციის თეორია გულისხმობს კაპიტალიზმისა და სოციალიზმის სინთეზს, რაც განპირობებულია სამეცნიერო - ტექნოლოგიური, საკომუნიკაციო საშუალებების განვითარების, აგრეთვე ინდუსტრიალიზაციისა და ურბანიზაციის მაღალი დონით. ამ თეორიის თანახმად, „საზოგადოებაში ხელმძღვანელობენ არც მშრომელები და არც მეწარმენი, არამედ - მენეჯერები - მმართველთა სოციალური ფენა, რომელიც შეიქმნა სამეცნიერო - ტექნიკური მიღწევებისა და მაღალტექნოლოგიური კომუნიკაციების შედეგად. მსხვილ კორპორაციებში ხელისუფლება კაპიტალის მესაკუთრეებიდან გადადის ფუნქციურ მმართველობაზე. საშუალო ფენა იზრდება ღარიბი და მდიდარი ადამიანების ხარჯზე“.¹⁷

თვითმმართველობის დეპოლიტიზაციის პროცესთან დაკავშირებით აღვნიშნავთ, რომ იდეოლოგიის დასასრულის იდეა პოპულარული გახდა XX საუკუნის 50-60-იან წლებში. ამ პოზიციის მხარდამჭერი ყველაზე დიდი ზეგავლენის მქონე განაცხადი ეკუთვნის დანიელ ბელს. მისი აზრით, დასავლეთის პოლიტიკას ახასითებდა ფართო თანხმობა ძირითად პოლიტიკურ პარტიებს შორის და იდეოლოგიური დაპირისპირებისა და დებატების არარსე-

¹⁶ ო. მელქაძე, საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციური სამართალი, კრებული I, თბილისი 1999წ. გვ. 46

¹⁷ ვ.მეტრეველი, გ.დავითაშვილი, პოლიტიკურ და სამართლებრივ მოძღვრებათა ისტორია, (ლექციების კურსი), თბილისი 1999წ. გვ.415

ბოზა... პარტიებს შორის ერთადერთი დავის საგანი შეიძლება იყოს ის, თუ რომელი მათგანი უფრო სანდო იყო ეკონომიკური ზრდისა და მატერიალური კეთილდღეობის მოსატანად. შედეგად, პოლიტეკონომიკამ დაჯაბნა. პოლიტიკა დაყვანილი აღმოჩნდა ტექნიკურ საკითხამდე, თუ „როგორ“ მივაღწიოთ მატერიალურ კეთილდღეობას და ის უკვე აღარ ცდილობდა გადაეწყვიტა მორალური ან ფილოსოფიური საკითხები „კარგი საზოგადოების“ ბუნების თაობაზე. იდეოლოგია ყველა თვალსაზრისით არარელევანტური გახდა... ამასთან დაკავშირებით, ენდრიუ ჰეივუდი ამბობს, რომ „პროცესი რომელზეც ბელი ყურადღებას ამახვილებდა, იმდენად „იდეოლოგიის დასასრული“ არ იყო, რამდენადაც ძირითად პარტიებს შორის ფართო იდეოლოგიური კონსესუსის განვითარება და შესაბამისად იდეოლოგიური კამათის შეწყვეტა. უშუალოდ, ომის შემდგომ პერიოდში სამი ძირითადი დასავლური იდეოლოგიის - ლიბერალიზმის, სოციალიზმისა და კონსერვატიზმის წარმომადგენლებმა საერთო მიზნის - „მართული კაპიტალიზმის“ მიღწევა დაისახეს. თუმცა, ეს მიზანი თავისთავად იდეოლოგიური ხასიათის იყო, - ის ასახავდა მყარ რწმენას საბაზრო ეკონომიკის, კერძო საკუთრებისა და მატერიალური დაინტერესების აუცილებლობის მიმართ, რომელთაც სოციალური დაცვა და ეკონომიკური ჩარევა გააწონასწორებდა. საბოლოო ჯამში „საყოველთაო კეთილდღეობის კაპიტალიზმის“ ან „სოციალური დემოკრატიის“ იდეოლოგიამ აჯობა კონკურენტებს.¹⁸

შეიძლება ითქვას, რომ კონვერგენციის პროცესისა და გლობალიზაციის შედეგად, სახელმწიფოთა კლასიფიკაცია მმართველობის ფორმათა მიხედვით, თანამედროვე კონსტიტუციონალიზმში უაღრესად პირობითია, რადგანაც ყურადღება ექცევა სახელმწიფო ხელისუფლების განაწილების, ურთიერთშეკავებისა და გაწონასწორების, ხელისუფლების მონაცვლეობისა და უწყვეტობის პრინციპების რეალურ და ეფექტურ მოქმედებას პოლიტიკურ-სამართლებრივ სისტემაში.

მოქმედ დემოკრატიებში, ძირითადი კანონმდებლობის დონეზე თვითმმართველობის სისტემის განვითარება მხარდაჭერილია ადამიანის თვითმმართველობისა და სხვა ძირითადი უფლებებით, აგრეთვე თავისუფალი თემის ბუნებრივი უფლებებით. აქვე დავძენთ, რომ კონვერგენციის პროცესმა მოიცვა არამხოლოდ ადამიანის ძირითადი უფლებები და პოლიტიკურ - სამართლებრივი იდეოლოგიები, არამედ - ქვეყნის სახელმწიფოებრივი მოწ-

¹⁸ ენდრიუ ჰეივუდი, ენდრიუ ჰეივუდი, პოლიტიკური იდეოლოგიები, შესავალი კურსი, მე-3 გამოცემა, თბილისი 2005წ. გვ.369

ყობის საფუძვლებიც, რადგანაც თანამედროვე, უნიტარულ და ფედერალურ სისტემას ბევრი საერთო ნიშან - თვისება გააჩნია, რადგანაც განვითარებული თვითმმართველობა და ზოგადად, ხელისუფლების განაწილება ვერტიკალზე სუბსიდიარობის პრინციპზე დაყრდნობით, უზრუნველყოფს ცენტრალიზებული უნიტარული სისტემის მოდიფიცირებას და სამართლებრივი თვალსაზრისით, მის მსგავსებას ფედერალურ სისტემასთან. კონვერგენციის ეს პროცესი კი, თავისთავად წარმოადგენს თვითმმართველობის განვითარების შეუქცევადობისათვის მყარ გარანტიას.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კონსტიტუცია 1995წ. 24 აგვისტო;
2. საქართველოს ორგანული კანონი, ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი, 2014წ.
3. ევროპული ქარტია ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ, სტრასბურგი, 15.X.1985წ.
4. ავსტრიის ფედერალური კონსტიტუციური კანონი, საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციები, ნაწილი II, პასუხისმგებელი რედაქტორი ვასილ გონაშვილი, თბილისი 2008წ.
5. ფინეთის (ფინეთის რესპუბლიკის) კონსტიტუცია, საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციები, ნაწილი II, პასუხისმგებელი რედაქტორი ვასილ გონაშვილი, თბილისი 2008წ.
6. ესპანეთის სამეფოს კონსტიტუცია, საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციები, ნაწილი III, პასუხისმგებელი რედაქტორი ვასილ გონაშვილი, თბილისი 2006წ. ის რესპუბლიკის კონსტიტუცია,
7. ლიტვის რესპუბლიკის კონსტიტუცია, საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციები, ნაწილი II, პასუხისმგებელი რედაქტორი ვასილ გონაშვილი, თბილისი 2008წ.
8. საფრანგეთის რესპუბლიკის კონსტიტუცია, მსოფლიო ქვეყნების კონსტიტუციები, შემდგენელი ავთანდილ დემეტრაშვილი, თბილისი 1992 წ.
9. კონსტანტინე კუბლაშვილი, ძირითადი უფლებები, თბილისი 2003 წ.
10. ო. მელქაძე, ზ. ეზუგბაია, მუნიციპალური სამართალი, თბილისი 2002წ.
11. ო. მელქაძე, საზღვარგარეთის ქვეყნების კონსტიტუციური სამართალი, კრებული I, თბილისი 1999წ.
12. ო. მელქაძე, ქართული მუნიციპალიზმი, თბილისი 2009 წ.

13. დიმიტრი გეგენავას რედაქციით, საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალი, მესამე გამოცემა, თბილისი 2015წ.
14. ვ. მეტრეველი, გ. დავითაშვილი, პოლიტიკურ და სამართლებრივ მოძღვრებათა ისტორია, თბილისი 1999წ.
15. ენდრიუ ჰეივუდი, პოლიტიკური იდეოლოგიები, შესავალი კურსი, მე-3 გამოცემა, თბილისი 2005წ.
- ვებ - გვერდი:**
16. გაეროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, www.ungeorgia.ge

კონვერგენციის პროცესი თანამედროვე მუნიციპალიზმში

რეზიუმე

წარმოდგენილ პუბლიკაციაში ავტორი ხაზს უსვამს იმ გარემოებებს, რომ დებულებები თვითმმართველობის შესახებ, რომელიც მოცემულია ევროპულ ქარტიასა და დემოკრატიული ქვეყნების კონსტიტუციებში სამართლებრივი ღირებულებებისა და პრინციპების თვალსაზრისით იდენტურია, რადგანაც თვითმმართველობის სისტემა ეფუძნება კონსტიტუციონალიზმის ისეთ უნივერსალურ პრინციპებსა და ღირებულებებს როგორცაა: ხელისუფლების ვერტიკალური განაწილება, სუბსიდიარობა, დეცენტრალიზაცია, ადამიანის ძირითადი უფლებები და თემის ბუნებრივი უფლებები. გარდა ამისა, ავტორი აღნიშნავს, რომ ადგილი აქვს თვითმმართველობის სხვადასხვა მოდელში ერთიდაიგივე პროცესს. კერძოდ, დეპოლიტიზაციას და იმ ტენდენციას, როდესაც ხალხი, როგორც ხელისუფლების წყარო კარგავს თავის პირვანდელ რელევანტურობას და ის გარდაიქმნება როგორც ხელისუფლების მომხმარებელი. სათანადო საკითხების შესწავლა-განხილვის შემდეგ, ავტორი ანვითარებს მოსაზრებას, რომ სხვადასხვა ქვეყნის პოლიტიკურ-სამართლებრივ სისტემაში თვითმმართველობის შესახებ მოქმედი კონცეფციებისა და ტენდენციების უაღრესად დიდი მსგავსება მიმანიშნებელია კონვერგენციის შეუქცევად პროცესზე თანამედროვე მუნიციპალიზმში.

The convergence process in the modern municipalism

summary

This publication outlines the circumstances, the provisions of the Self-Government which are given in the European Charter and the democratic constitutions of some countries are identical in terms of legal values and principles because the local government system is based on such universal values

and principles of constitutionalism as are the vertical distribution, subsidiarity, decentralization, human community and natural rights. In addition, the author points out that there are similar processes in different various models of the self-governance. Such examples are seen when during the depoliticizing process and when people as the source of government lose its initial relevance and become just a user of government. Having studied the relevant issues, the author develops the idea that such similarity of concepts and tendencies in self governance of different countries' various political and legal system is based on the irreversible process of convergence in the modern municipalizm.

Le processus de convergence dans la municipalisme moderne

resume

Cette publication décrit les circonstances, les dispositions de l'autonomie gouvernementale qui sont donnés dans la Charte européenne et les constitutions démocratiques de certains pays sont identiques en termes de valeurs et de principes juridiques parce que le système de gouvernement local est basé sur des valeurs et des principes universels constitutionnalisme que sont la distribution verticale, la subsidiarité, la décentralisation, la communauté humaine et des droits naturels. En outre, l'auteur souligne qu'il existe des processus similaires dans différents modèles de l'auto-gouvernance. De tels exemples sont vus quand pendant le processus de dépolitisation et quand les gens comme la source de gouvernement perdent sa pertinence initiale et deviennent juste un utilisateur du gouvernement. Après avoir étudié les questions pertinentes, l'auteur développe l'idée que cette similitude des concepts et des tendances à l'auto-gouvernance des différents systèmes politique et juridique de différents pays est basée sur le processus irréversible de la convergence dans la municipalisme modern.

ქართულ – თურქული ურთიერთობების კრიტიკული ანალიზი

ვალერი მოდებამე

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

საქართველო – თურქეთს შორის ურთიერთობები საუკუნეებს ითვლის, მაგრამ ამ ორ ქვეყანას შორის არასოდეს არ ყოფილა კავშირები ისეთი მჭიდრო, როგორც ეს ბოლო ათწლეულების განმავლობაშია. საქართველოს დამოუკიდებლობამდე ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობები თითქმის ნულამდე იყო დაყვანილი, რაც გამოწვეული იყო იმით, რომ თურქეთი ნატოს წევრი ქვეყანა იყო და მასთან საბჭოთა კავშირს მტრული დამოკიდებულება ჰქონდა. ათწლეულების განმავლობაში საქართველო –თურქეთის საზღვარი ჩაკეტილი იყო, რაც ხელს უშლიდა ორ მეზობელ ქვეყანას შორის მჭიდრო ურთიერთობების დამყარებას. სარფის საზღვარი პირველად გაიხსნა 1988 წელს, რამაც საშუალება მისცა ქართველ ხალს რომ კომერციული საქმიანობა ეწარმოებინა თურქეთში. დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ საქართველოში მოსახლეობის სოციალურ –ეკონომიკური მდგომარეობა გაუარესდა. მრავალრიცხოვანმა კონფლიქტებმა და ომებმა გამოიწვია ქვეყნის ეკონომიკის სრული განადგურება, ამიტომაც საზღვრის გახსნა დადებითი მოვლენა იყო. ათასობით ადამიანს მიეცა საშუალება დაეძლია ეკონომიკური პრობლემები და თავი დაეღწია ფინანსური სიდუხჭირისაგან. თურქეთი ერთ-ერთი პირველი სახელმწიფო იყო, რომელმაც ცნო საქართველოს დამოუკიდებლობა. 1990-იანი წლებიდან მოყოლებული ორ ქვეყანას შორის ეკონომიკური, კომერციული და კულტურული კავშირები თანდათანობით გაიზარდა.

არავინ არ დაობს იმის შესახებ, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია ჩვენი ქვეყნისათვის მეგობრული ურთიერთობის შენარჩუნება მეზობელ სახელმწიფოებთან. რა თქმა უნდა საქართველომ უნდა შეინარჩუნოს და გააღრმავოს კეთილმეზობლური ურთიერთობები ყველა მეზო-

ბელ სახელმწიფოსთან, მაგრამ ამავე დროს არ უნდა დაგვავიწყდეს ჩვენი ეროვნული ინტერესები!

მიუხედავად იმისა რომ საქართველოსა და თურქეთს ერთმანეთთან მეგობრული და პარტნიორული ურთიერთობები აკავშირებთ, ქართულ-თურქულ ურთიერთობებში დამაბულობა პერიოდულად მაინც შეინიშნება. ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობებს აშკარად აქვს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი მხარეები. საქართველო – თურქეთს შორის ურთიერთობა განსაკუთრებით დაიძაბა აგვისტოს ომის შემდეგ, როდესაც თურქეთის ხელისუფლებამ ფარული მოლაპარაკებები გამართა რუსეთის პრეზიდენტთან. თურქეთის დელეგაციამ მედვედევს ყარსის ხელშეკრულება შეახსენა და აჭარაზე და სამცხე-ჯავახეთზე პრეტენზიებიც კი განაცხადა. (იმნაიშვილი, 2009) აგვისტოს ომის დროს თურქეთს მობილიზებული ჰყავდა თავისი ჯარები და მზად იყო სამცხე-ჯავახეთისა და აჭარის ოკუპაცია მოეხდინა, თუ აგვისტოს ომი მასაც შეეხებოდა. ერდოღანის მოლაპარაკებები რუსეთის ხელისუფლებასთან ძალიან ჰგავდა მუსტაფა ქემალ ათათურქისა და ლენინის ფარულ მოლაპარაკებებს, როდესაც რუსეთი და თურქეთი შეთანხმდნენ საქართველოს ტერიტორიების გადანაწილებაზე.

აგვისტოს ომის შემდეგ თურქეთმა კავკასიაში დაიწყო დიდი გეოპოლიტიკური თამაში, რაც შეიძლება აიხსნას მისი სურვილით, რომ ენერგორესურსების ტრანსპორტირებისას არ იყოს მთლიანად საქართველოზე დამოკიდებული. სწორედ ამ მიზეზის გამო დაიწყო თურქეთის ხელისუფლებამ დიალოგი სომხეთთან და სომხეთ-თურქეთის საზღვრის გახსნაზე ალაპარაკდა. ზოგიერთმა სომეხმა ანალიტიკოსმა თურქეთის სომხეთთან დაახლოება აშკარად ხელოვნურ მცდელობად შეაფასა, რომლის მიზანი თითქოს მხოლოდ საერთაშორისო არენაზე თურქეთის იმიჯის გაუმჯობესება და მსოფლიო თანამეგობრობისათვის იმის ჩვენება იყო, თუ რა კარგი ურთიერთობები აქვს თურქეთს სომხეთთან. (კვირის პალიტრა, 6-12 აპრილი, 2009) თურქეთის ხელისუფლება მარტო მისი ქვეყნის იმიჯის გაუმჯობესებაზე არ ზრუნავს და მის ამგვარ ქმედებას აშკარად ეკონომიკური მიზეზებიც ედო საფუძვლად. კავკასიაში არსებული არასტაბილური სიტუაციის გამო, თურქეთი, ასევე საერთაშორისო თანამეგობრობა დაინტერესებულია, რომ არსებობდეს ალტერნატიული ენერგოდერეფანი და კასპიის ენერგორესურსების ტრანსპორტირების ალტერნატიული გზა. სწორედ ამიტომაც არის, რომ საერთაშორისო თანამეგობრობა სომხეთს თურქეთთან შერიგებისაკენ უბიძგებს. თუმცა საკითხავია რამდენად შეძლებს თურქეთის ხელისუფლება, რომ დააღაგოს სომხეთთან ურთიერთობები. ძალზე საეჭვოა, რომ თურქეთმა შეძლოს მოკლე დროში სომხეთთან ურთიერთობების მოწესრიგება, ან სომხეთმა დაივიწყოს ერთ დღეში მისი ტრაგიკული ისტორია და გენოციდი. მიუხედავად იმისა რომ მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნები ღიად უჭერენ

მხარს სომხეთისა და თურქეთის დაახლოებას, ორ ქვეყანას შორის არსებული ისტორიული შუღლი ასე მარტივად ვერ მოგვარდება. მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტიც აფერხებს თურქეთ-სომხეთის დაახლოებას, ამიტომაც ენერგორესურსების ტრანსპორტირებისას თურქეთი დიდი ხნის განმავლობაში მაინც საქართველოზე დამოკიდებული იქნება.

თურქეთმა ჩვენ ქვეყანასთან დიპლომატიური ურთიერთობები დაამყარა 1992 წელს და მას შემდეგ ოფიციალურად თურქეთი ყოველთვის აღიარებს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას. (თუმცა მას ამავე დროს ფარული კავშირები აქვს აფხაზეთის სეპარატისტულ რეჟიმთან.) თურქეთი რა თქმა უნდა დაინტერესებულია იმით, რომ საქართველომ შეინარჩუნოს სუვერენიტეტი და დამოუკიდებლობა. თურქეთი საქართველოს განიხილავს როგორც ბუფერულ ზონას თურქეთსა და რუსეთს შორის და ამიტომაც ის ყოველთვის მიესალმება საქართველოს დამოუკიდებლობას. თურქეთის ხელისუფლების პოზიცია ასეთია: მას ურჩევნია თურქეთის მეზობელი იყოს პატარა სახელმწიფო, ვიდრე ძლიერი და აგრესიული რუსეთი. ისტორიიდან ყველამ კარგად ვიცით, თუ რაოდენ პრობლემატური იყო ოსმელების იმპერიისა და რუსეთის ურთიერთობები. სწორედ ამიტომ თურქეთს არ სურს, რომ მას საერთო საზღვრები ჰქონდეს გიგანტურ ქვეყანასთან, რომელსაც იმპერიალისტური ამბიციები გააჩნია და ყველა მეზობელთან დამაბული ურთიერთობა აქვს. (Karasar, 2008) ამ მიზეზის გამო თურქეთი ყოველთვის მხარს დაუჭერს საქართველოს დამოუკიდებლობას, ხოლო რაც შეეხება ტერიტორიულ მთლიანობას, ეს საკითხი როგორც ჩანს თურქეთს დიდად არ აღელვებს. მას ურჩევნია მისი მეზობელი იყოს სუსტი და დაქუცმაცებული ქვეყანა, ვიდრე ერთიანი და ძლიერი საქართველო. სწორედ ამიტომ თურქეთი ინარჩუნებს ფარულ კავშირებს აფხაზეთის სეპარატისტულ რეჟიმთან და ფინანსურ დახმარებას უწევს მას.

რუსული თვითმფრინავის ჩამოგდებად და რუსულ - თურქული ურთიერთობების დამაბვამდე აფხაზეთის მარიონეტული ხელისუფლების “პოლიტიკური ელიტა” ხშირად სტუმრობდა თურქეთს და თურქეთის ხელისუფლებასთან საიდუმლო კავშირებს ინარჩუნებდა. ბოლო ათწლეულებში თურქეთს ხშირად დაურღვევია საქართველოს მიერ დაწესებული ეკონომიკური ემბარგო და ფინანსური დახმარება გაუწევია აფხაზეთის სეპარატისტული რეჟიმსთვის. ხშირად ხდებოდა თურქული გემების დაკავება ქართული მხარის მიერ, რაც ყოველთვის სამარცხვინო ფაქტად დარჩება ქართულ-თურქული ურთიერთობების ისტორიაში. ასევე აღსანიშნავია ის, რომ თურქული კომპანიები საქართველოსთან შეთანხმების გარეშე ხსნიდნენ თავის ფილიალებს აფხაზეთში. ამის ნათელი დასტურია მაგალითად თურქეთში მოქმედი იტალიური კომპანიის “ბენეტონის” ფილიალის გახსნა აფხაზეთში. რუსულ - თურქული ურთიერთობების დამაბვამდე აფხაზეთში თურქული ინვესტიციები და ბიზნესი ფართოვდებოდა და თურქეთი ინვესტიციებს დებდა აფხაზეთის ეკონომიკ-

ის თითქმის ყველა სფეროში. თურქეთის ხელისუფლება ხშირად არ ითვალისწინებს ქართული მხარის ეროვნულ ინტერესებს და უხეშად ერევა საქართველოს საშინაო საქმეებში. თურქულ გაზეთებში გამოქვეყნებულ სტატიებში ქართველებს ხშირად “პირატებს” უწოდებდნენ და ლამის სომალელ მეკობრეებს ადარებდნენ, იმის გამო რომ ხდებოდა აფხაზეთში მიმავალი თურქული გემების დაკავება. ამ დროს თურქებს ავიწყდებათ, რომ თურქეთიც ისეთივე მრავალეთნიკური სახელმწიფოა როგორც საქართველო, მათ ჩვენზე არანაკლები ეთნიკური პრობლემები აქვთ. თურქებს ურჩევნიათ საკუთარი ეთნიკური პრობლემები მოავარონ და თავი დაანებონ საქართველოს საშინაო საქმეებში ჩარევას. ქართულ პოლიტიკურ ელიტაში გაჩნდა მიამიტური რწმენა იმისა, რომ თითქოს თურქეთი დაგვეხმარება აფხაზეთთან ურთიერთობების აღდგენაში. სჯობს შევეშვათ მფარველის ძებნას და ვიყოთ რეალისტები. თურქეთის ხელისუფლება აფხაზეთს განიხილავს, როგორც ოსმალეთის იმპერიის ნაწილს და არა როგორც საქართველოს ერთ-ერთ ისტორიულ პროვინციას, ამიტომაც ის ცდილობს თავისი გავლენის გაზრდას აფხაზეთის ტერიტორიაზე. თურქეთის კავკასიის რეგიონში გააქტიურება გამოწვეულია მისი სურვილით გაზარდოს თავისი გავლენა ყოფილი ოსმალეთის იმპერიის სივრცეში. ხშირად თურქეთის ახალ რეგიონულ პოლიტიკას „ნეოოსმანიზმის“ სახელით მოიხსენიებენ. “ნეოოსმანიზმის” მიზანია, რომ თურქეთი გახდეს რეგიონალური სუპერსახელმწიფო. (Taşpınar, 2008)

კიდევ ერთი საკითხი, რომელიც ამ ბოლო დროს ქართული საზოგადოების ყურადღების ცენტრშია, ეს თურქეთის ტერიტორიაზე არსებული ქართული ეკლესია-მონასტრების საკითხია. 2011 წლის 12 თებერვალს, საქართველოში ვიზიტის დროს თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრიმა დავითოღლუმ განაცხადა, რომ თურქეთის ტერიტორიაზე არსებული ქართული მონასტრები თითქოს თურქეთის კულტურული მემკვიდრეობა იყოს. თუ ეს მართლა ასეა, მაშინ რატომ არ ზრუნავს თურქეთის ხელისუფლება ამ ეკლესიებზე, და რატომ არის ქართული ძეგლები თურქეთში ბედის ანაზარა მიტოვებული? დანგრეული და მიწასთან გასწორებული ქართული ეკლესიები თვალსაჩინო მაგალითია იმისა, თუ როგორ აფასებს თურქეთი მეზობელი ქვეყნის კულტურასა და ტრადიციებს. მაშინ როდესაც საქართველოში სოკოებივით მრავლდება თურქული სასწავლებლები და მეჩეთები, ტაო-კლარჯეთში ერთი მოქმედი ქართული ეკლესიაც კი არ არის. (მანანა ნოზაძე, 2014) საქართველოში 311 მეჩეთია და თურქული სასწავლებლების რიცხვიც თანდათანობით მატულობს. რამოდენიმე წელია რაც ინტენსიური მოლაპარაკება მიდის საქართველოს და თურქეთის კულტურის სამინისტროებს შორის ოთხი ქართული ისტორიული ძეგლის აღდგენაზე (ხანძთა, ოშკი, იშხანი და ოთხთა ეკლესია), რომელთა სანაცვლოდ თურქეთის მხარე მოითხოვს სამი მეჩეთის გახსნას აჭარა - მესხეთის ტეტირორიაზე და ერთის აშენებას ქალაქ ბათუმში. (საუბარია აზ-

იზიეს მეჩეთზე, რომელიც გასული საუკუნის 40-იან წლებში დაიწვა) ბათუმის მოსახლეობა, ისევე როგორც საპატრიარქო კატეგორიული წინააღმდეგია ამ მეჩეთების აშენებისა, რადგან შიშობს რომ, ამით თურქეთის გავლენა აჭარაში კიდევ უფრო გაიზრდება. (კვირის პალიტრა, 10-16 იანვარი, 2011) ასევე გასათვალისწინებელია ის, რომ თურქეთი თანახმაა ტაო-კლარჯეთის ტერიტორიაზე არსებული ქართული ეკლესია-მონასტრები აღდგეს, მხოლოდ როგორც ხუროთმოძღვრული ნაგებობები და არა როგორც მოქმედი ეკლესიები. თუ თურქეთი მასზე გაცილებით პატარა ქვეყანას საფრთხედ აღიქვამს და ერიდება ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიების ამოქმედებას თავის ტერიტორიაზე, რატომ არ შეიძლება, რომ ჩვენც იგივე პოზიცია დავიკავოთ ისეთი მეზობელი სახელმწიფოს მიმართ, რომლის მოსახლეობა თითქმის 78 მილიონს აღწევს?

დღეისათვის საქართველოსთან თურქეთს აქვს უაღრესად გამარტივებული ურთიერთობები ყველა დარგში, რამაც შეიძლება უფრო მეტი საფრთხე მოუტანოს ჩვენ ქვეყანას ვიდრე სარგებელი. ასეთი გამარტივებული ურთიერთობები საშუალებას აძლევს თურქეთს განახორციელოს ეკონომიკური, პოლიტიკური, რელიგიური და კულტურული ექსპანსია საქართველოში. დღეისათვის ქართული ბაზრის უმეტესი ნაწილი იაფფასიან თურქულ და ჩინურ პროდუქციას უკავია. ჩვენი ქვეყნისათვის თურქეთი არის დომინანტი პარტნიორი ეკონომიკურ სფეროში. თურქეთს ნებისმიერი სახის და ხარისხის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის შემოტანა შეუძლია ქართულ ბაზარზე, ყოველგვარი ბარიერისა და კონტროლის გარეშე. ხშირად თურქეთიდან შემოტანილი იაფფასიანი აგრარული პროდუქცია არის ნიტრატებით გაჯერებული, გენმოდფიცირებული, ძალიან დაბალი ხარისხის და რა თქმა უნდა ჯანმრთელობისათვის საზიანო. (ყველასათვის ცნობილია, რომ ამ რამოდენიმე წლის წინ რუსეთის ხელისუფლებამ აკრძალა თურქული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის შეტანა რუსეთის ბაზარზე იმის გამო, რომ ის დიდი რაოდენობით ნიტრატებს შეიცავდა) დასავლეთის ქვეყნები დაცულია იაფფასიანი, ჯანმრთელობისათვის საზიანო პროდუქციისაგან, რადგან მათ გააჩნიათ შესაბამისი კონტროლის მექანიზმები, მაშინ როდესაც საქართველოში ასეთი კონტროლის მექანიზმები არ არსებობს. საქართველოს რა თქმა უნდა შეუძლია აწარმოოს გაცილებით მაღალი ხარისხის, ეკოლოგიურად სუფთა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქცია, მაგრამ თურქეთიდან შემოსული იაფფასიანი, მდარე ხარისხის პროდუქცია ჩანასახშივე კლავს ადგილობრივ მრეწველობას. საქართველო სულ უფრო და უფრო მეტად დამოკიდებული ხდება თურქეთის იაფფასიან პროდუქციაზე და იმდენად მჭიდროდ არის მიბმული თურქულ ეკონომიკაზე, რომ ჩვენ ასეთ პირობებში დიდი ხნის განმავლობაში გავვიჭირდება საკუთარი, ეროვნული ეკონომიკის განვითარება. აუცილებელია, რომ დაწეს-

დეს გარკვეული ბარიერები და ხარისხის კონტროლი თურქეთიდან შემოსულ პროდუქციაზე. ქართულ-თურქულ ურთიერთობებში პარიტეტი უნდა იყოს დაცული ყველა სფეროში.

თუ როგორ განვითარდება ქართულ-თურქული ურთიერთობები დიდწილად იქნება დამოკიდებული იმაზე, თუ რა საგარეო პოლიტიკურ კურსს აირჩევს თურქეთის ხელისუფლება: იქნება ის დასავლეთზე ორიენტირებული თუ პირიქით, აირჩევს ანტიდასავლურ კურსს და ზურგს აქცევს ევროპულ ცივილიზაციას. ჩვენს ინტერესებში შედის, რომ თურქეთი იყოს პროდასავლური სახელმწიფო და რაც შეიძლება მალე მოხდეს მისი ინტეგრაცია ევროკავშირში. რა თქმა უნდა საქართველოსთვის უფრო მომგებიანი იქნება, თუ მისი მეზობელი იქნება ევროკავშირის წევრი, პროდასავლური ორიენტაციის ქვეყანა. თუ მოვლენები საპირისპირო მიმართულებით განვითარდება, მაშინ ეს ნეგატიურ გავლენას იქონიებს ქართულ-თურქულ ურთიერთობებზეც. თურქეთის ევროკავშირში გაწევრიანების პერსპექტივა ჯერ-ჯერობით ისევ გაურკვეველი რჩება, რაც რა თქმა უნდა იწვევს თურქეთის ხელისუფლების გაღიზიანებას. გერმანიისა და საფრანგეთის ხელისუფლება წინააღმდეგია მუსულმანური ქვეყნის ევროპაში გაწევრიანების, რადგან თვლის, რომ თურქეთი არ არის ევროპის ნაწილი არც კულტურულად, არც გეოგრაფიული თვალსაზრისით. ევროპაზე განაწყენებული თურქეთი თანდათანობით ორიენტაციას იცვლის და აღმოსავლეთისაკენ იხრება, სულ უფრო ინტენსიურად აფართოებს კავშირებს მაჰმადიანურ სამყაროსთან. ზოგიერთი თურქი ექსპერტი თვლის, რომ თურქეთმა საერთოდ უარი უნდა თქვას ევროკავშირზე, ვინაიდან ვერასოდეს ვერ გახდება მისი წევრი. (Dan Bilefsky, 2009) დღეისათვის თურქეთის ხელისუფლება უგუნურ პოლიტიკას ატარებს, ვინაიდან მას არჩეული აქვს მკვეთრად ანტიდასავლური კურსი, რაც ასევე აშკარად ვლინდება თურქი მაღალჩინოსნების პოპულისტურ გამოსვლებში. თურქეთს აქვს ამბიცია, რომ იყოს მუსულმანური სამყაროს ლიდერი და ანტიდასავლური რიტორიკით ცდილობს მაჰმადიანების გულის მოგებას. თურქეთში თანდათანობით ღვივდება ანტიდასავლური და ანტიამერიკული ისტერია, რაც რა თქმა უნდა წამგებიანი იქნება თურქეთის განვითარებისათვის.

ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და თურქეთს შორის ურთიერთობები განსაკუთრებით გაუარესდა მას შემდეგ, რაც აშშ-ს კონგრესმა სომხეთის გენოციდის აღიარების რეზოლუცია მიიღო. თურქეთი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პლაცდარმია ამერიკისათვის ახლო აღმოსავლეთში და სომხეთის გენოციდის აღიარება თურქეთის, როგორც პარტნიორის დაკარგვის საფრთხეს ზრდის. დღევანდელი თურქეთის მომავალი დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ ურთიერთობებს შეინარჩუნებს ის დასავლეთთან. საქართველოს ინტერესებშიც შედის ის, რომ თურქეთში არ მოხდეს ისლამური ფუნდამენტალიზმის აღზევება და ამ ქვეყნის ხელისუფლების სათვეში არ მოვიდნენ რადიკალური ძალები. იმედია თურქეთში საღი აზრი

გაიმარჯვებს და საქართველოს მეზობელიც ყოველთვის იქნება ცივილიზებული, პროდა-სავლური ქვეყანა.

ბიბლიოგრაფია:

1. Çelikpala, Mithat, From a failed state to a weak one? Georgia and Turkish –Georgian relations,
http://www.politics.ankara.edu.tr/yearbookdizin/dosyalar/MMTY/36/7_mithat_celikpala.pdf
2. Dan Bilefsky(2009) Tensions Between Turkey and the West Increase, The New York Times,
<http://www.nytimes.com/2009/10/28/world/europe/28turkey.html>
3. კვირის პალიტრა, (6-12 აპრილი, 2009), რა მოჰყვება თურქეთ-სომხეთის საზღვრის გახსნას : საქართველოში შესაძლოა ტვირთის ტრანზიტი შემცირდეს, ენერგოტრანზიტს არაფერი დაემუქრება, ნონა ქვლივიძე.
4. კვირის პალიტრა, (10-16 იანვარი, 2011), ბათუმში კიდევ ერთი მეჩეთი აშენდება?!, ეკა ლომიძე.
5. Karasar, Hasan Ali, (2008) Saakashvili Pulled the Trigger: Turkey between Russia and Georgia,
http://www.setadc.org/pdfs/SETA_Policy_Brief_No_20_Hasan_Ali_Karasar.pdf
6. Taşpınar, Ömer 2008, Neo- Ottomanism and Kemalist foreign policy, Sunday's Zaman
<http://www.todayszaman.com/columnists-153882-neo-ottomanism-and-kemalist-foreign-policy.html>
7. მანანა ნოზაძე (2014) ილია მეორემ ისტორიულ ტაო - კლარჯეთში მონასტრების გახსნა მოითხოვა http://www.for.ge/view.php?for_id=32832&cat=3

ქართულ – თურქული ურთიერთობების კრიტიკული ანალიზი

ვალერი მოდებაძე

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი
რეზიუმე

სტატიაში გაანალიზებულია ქართულ – თურქული ურთიერთობების დადებითი და უაყოფითი მხარეები. თუმცა თურქეთი ითვლება საქართველოს მეგობარ სახელმწიფოდ, დადამბულობა ქართულ- თურქულ ურთიერთობებში მაინც შეინიშნება.

Critical analysis of Georgian -Turkish relations

Valeri Modebadze

Associate Professor at Caucasus international University

This article analyzes positive and negative sides of Georgian –Turkish relations. Although Turkey is considered a strategic partner of Georgia, tensions in Georgian –Turkish relations can still be observed.

Analyse critique des relations Turc- géorgiennes

Valeri Modebadze

Professeur agrégé de l'Université Internationale de Caucase

Cet article analyse les côtés positifs et négatifs des relations Turc- géorgiennes. Bien que la Turquie est considérée comme un partenaire stratégique de la Géorgie, les tensions dans les relations Turc- géorgiennes peuvent encore être observées.

Clash of Interests in the Case of the Caucasus Regionalism

Tea Abramishvili

Caucasus circles the interests of different regional nations and integration formations from the Black and Caspian Seas - Russia from the North, and Turkey and Iran from the South. Recently strong impulses of integration are seen from the US, EU and from APR (Asia Pacific Region) and the idea of forming a new independent economic regional entity – Central Eurasia (CEA) stretching from the Pacific to shores of the Atlantic and from the Arctic seas to the Indian subcontinent. Actually the prospects of Caucasian regionalism depends on the distribution of global forces in the new century. Under the conditions of universal globalization and new regionalism, the post-Soviet states are faced with the urgent task of ways of socioeconomic integration, especially the Caucasus regions for their complicated diverse socioeconomic, national-territorial and geopolitical interests.

Recent researches and policy discussion express great interests on regional integration and regionalism, most of the scholars focus that now regionalism is the central point to global politics. For Peter Katzenstein we are approaching a ‘world of regions’ but it does not mean that this the ‘inevitable march of globalization’. For Barry Buzan and Ole Weaver this a global order of strong regions, (Buzan & Weaver, 2003) Archarya also argues about the emergence of regional architecture of world politics. (Soderbaum, 2013)

Systemic theorists and political economists usually see the growth of regions as a function of rising or declining hegemony, or as a response to the pressures of globalization. Neoliberal institutionalists and constructivists emphasize the existence of common foreign policy goals or shared identities. Other theorists see “regional security complexes” as main figures of the international system. (King, 2008) For offensive and defensive neorealists, cooperation is largely

impossible and if possible then only in the low politics arena (economics), however, not in the high politics one (security). (Waltz, 1979)

According to neoliberals the cooperation is possible regardless of the issue but for the neorealist perspective conflicts are avoidable. However, according to neoliberals, conflict can be overcome and lead to cooperation if preferences over strategies are changed, and institutions are an effective tool for this. On the other hand, neorealists argue that institutions can be effective only if both parties believe that cooperation would result in mutual benefit. (Soderbaum, 2013) Following these arguments, liberalists has always been more supported the cooperation, mostly due to economic interdependence, and has believed that international institutions are the main instruments to help overcome the selfish behaviour of states and put them on the way to sustainable cooperation. (Walt, 1998)

So the approaches are different but the main problem remains - the lack of dialogues between academic disciplines and theoretical traditions. Classical theories of regional integration like functionalism and neo-functionalism preferred liberal-pluralist views about the necessity of close relations between state and non-state actors. But the practice showed the clash of interests between states-society relations for supranational and intergovernmental regional organizations. After World War II the study of regionalism was mainly focused on Europe and the bipolar Cold War power structure but the modern regionalism emerged from 1980s in response to globalization which compared to classical regionalism is not focused only on Europe, but is more pluralistic and global. Actually according to constructivists regions in modern world are constructed and politically contested, so now the question is how political actors perceive the idea of regions and regionalism. (Wendt, 2004)

The integration process mainly depends on how the actors perceive their own interests. This dimension still visibly differentiates between the economic and security issues because there are more chances of retaliation in the case of defection from economic cooperation than the security one. (Babayan, 2012)

The Caucasus is considered as geostrategic unique region with different ethnic, cultural, religious, linguistic and geopolitical identities, but for the Western policymakers the three countries of the South Caucasus region – Armenia, Azerbaijan and Georgia are grouped together. Today the stability and integration are very important as the region is an important strategic crossroad for great power interests. (Ismailov, 2006)

The collapse of Soviet Union let the Caucasus to become an arena for playing different geopolitical and economical interests. Compared to the Baltic countries, central Asia and West

Slavonic part of the USSR, the Caucasus lost its political-legal integrity and practically Russia, Turkey, Iran, the US, the European and Asian states have their own interests in the Central Caucasus. The future of the Caucasus region is vague and idea of replacing the Russian influence by Western, Turkish and other countries seems unimaginable, especially after the Georgian-Russian war in August 2008. The five days war proved that Russia considered the region as its important sphere of interests and the West's efforts to bring the stability in the region in the EU's Eastern partnership framework and improve relations between Turkey and Armenia failed. Currently the United States and Europe try to find more effective political approach in the region taking into consideration the changing geopolitical realities especially after Russia's annexation of Crimea, tensions concerning the unresolved conflicts in the South Caucasus (especially Nagorno-Karabakh) and recent Russian-Turkish relations. (Helly, 2002)

The first signs of regionalism in the South Caucasus appeared after the official meetings of the Black Sea Cooperation leaders, officials in which EU officials participated as observers. But due to recent relationships between Russian and Georgia, Russian and Ukraine, or EU and Russia the question of South Caucasus or Black Sea Regionalism seems vague. (Manoli, 2010) Regions are considered as group of countries or territories where developing policies are formulated to cope with common problems. In this process are involved different actors and consequently schemes of cooperation, policies or approaches may have different results. (Fawn, 2009) Regional cooperation is a process which requires mutual adjustment of their behaviour through coordination, regional cooperation can achieve more benefits, but independent actions of states cannot. (Manoli, 2010)

Geographically Black Sea is the eastern part of Europe but the unifying process of this region have always depended on the balance of power, geopolitical situation and the process of state building implied the fragmentation of the Black Sea identity. This region have always been the hot zone of tensions between Russian and Ottoman despotism and the Europe. Despite the fact that the Black Sea cooperation may exceed many others the active process of "Europeanisation", the current neo-nationalism, separatism and civil wars block the process of integration and the whole regionalism scenario. (Manoli, 2010) The term "Black Sea regionalism" appeared after the collapse of the Soviet Union in the early 1990's, local states were theoretically grouped in this region to revive new identities but politically it was the first attempt for integration into the new European architecture. This new subdivision strategically could be the guarantee of new unified Europe with practically new borders and avoid political conflicts as the local actors would strive to take active part in the regional schemes. Just a decade ago a new Black sub-region seemed a perfect

geopolitical step for European security and with new members like Bulgaria and Romania the European Union already reached the Black Sea shores.

Later sub-regional cooperation was described as larger area, “wider Black sea region” (as the BSEC used) or “Black Sea region” (as the EU used). The term ‘wider’ expressed the common position that the Black Sea group could extend beyond “defined littoral territories to adjacent areas that are culturally, politically or economically linked to it”. (Manoli, 2010, p. 325) Or in other words, the BSEC indicated to new divisions between a western, European and an eastern parts. Black Sea serves as an economic linking and is a connection between Europe and the Middle East. The increased interests concerning the security, trade connections, economic exchange emerged among main power states since 1990s demonstrating a kind of ‘Olympic rings’ regionalism. (Manoli, 2010)

There are two phases of the Black sea regionalism : 1. The systemic changes in the post Cold-War world when local states appeared under the dilemma of enhancing their international recognition. 2. The EU and NATO enlargements and the growing regional impact of global issues. Historically the Black Sea region’s boundaries have changed and today littoral states like Bulgaria, Georgia, Romania, Turkey, Ukraine and adjacent states like Armenia, Azerbaijan, Greece, Moldova belong also to other regions – Southeast, Europe, the Caucasus, Central Asia, Mediterranean. So, entire Black Sea is quite heterogeneous and with the growing interest of EU or WTO is impacted on domestic or foreign economic policies towards the region’s countries security and economic conditions. But the most important point is the fact that the Black Sea regionalism was constructed by the EU integration process which was totally unacceptable for Russia’s new foreign policy under Putin. (Manoli, 2010)

As the Caucasus shares its borders with important international actors like Russia, Iran, NATO member Turkey, the EU “has a strong interest in the stability and development of the South Caucasus”(European Commission 2004), but the frozen conflicts in Nagorno- Karabakh, Abkhazia and South Ossetia is a serious obstacle. Despite the fact the leaders of all the three governments are willing to resolve the conflicts, it seems that without external mediation the resolution is going to fail. The dispute over Nagorno-Karabakh causes problems to economic and security cooperation and even has wider impacts – the Nagorno-Karabakh conflict slows down Armenian-Turkish relations and the Abkhazia and South Ossetia conflicts aggravated Georgian-Russian relations. (Babayan, 2012)

It is very important to identify the international and also domestic conditions under which the regional cooperation would be more effective. According to recent researches, under the anarchy in

the world politics the cooperation issues are divided into political-economic and security-military aspects, but as Lipson suggests political-economic aspect has always been institutionalised. (Lipson 1984) In order to understand and analyze the failure or success of the cooperation the following dimensions of the game-theoretical approach should be taken onto consideration : the mutuality of interest, the shadow of the future, and the number of players (Axelrod and Keohane 1985).

There is the difference between the terms cooperation and integration. Integration is the process when the loyalties of domestic political actors are shifted to a supranational centre, which has the jurisdiction over the “pre-existing states”, but cooperation means that actors in the environment of conflicting interests adjust their behaviour to the preference of others. In case of cooperation it is necessary to have “common problems and tasks” assuming “self-governing, self-provisioning communities interacting with each other through consensus” (Babayan, 2012) So if regional integration aims to remove the barriers to movement of goods, services and production, regional cooperation aims to reduce those barriers and better manage common resources (European Commission 1995).

Each country with interests in the Central Caucasus (Russia, Turkey, Iran, the U.S, the European and Asian states) is developing its own prospects for the region’s strategy and development, but the key argument here is the fact that Russia will always be the main strategic priorities in the future. And to understand better the current situation and develop principles for forming a regional integration, it is also important to take into consideration the historical integration processes in the Caucasus. (Ismailov, 2006)

For Turkey the idea of “great Caspian neighbourhood” is perceived as an ambition to be recognized as a country belonging to the Caspian world and special relations between Azerbaijan and Turkey is considered as an example of support and trust between countries of common culture. What is more, Turkey agrees with the U.S political support of the legitimacy of bilateral agreement between Azerbaijan and Turkmenistan concerning the division of the Caspian Sea but this plan totally contradicts Russia’s interests who strives to obtain the Caspian Sea resources without external power.(Makarychev, 2013)

While Russia is excluded from regional settings mostly by political reasons, Europe is portrayed merely as an association of consumer countries increasingly dependent from external energy supplies. Iran is economically important but politically troublesome, while Armenia is pushed out of the Caspian discourse as the occupier of Nagorno-Karabakh. Turkey’s main interest is not fulfilling different energy projects but the idea of the region’s integration with Euro-Atlantic

community. The idea of “opening the Caspian Sea to the West” reduces “Russia’s role in the Caspian energy game” (Makarychev, 2013, p. 48)

From the EU’s position in the post-Soviet Eurasia is important to solve its neighbourhood policies and find solutions that would associate Eurasian countries with the EU without membership. The essence of the EU soft power is in projecting the normative experiences of regional integration within Europe to its periphery. (Makarychev, 2013) But another problem is that in case of lower engagement with post-Soviet states, EU faces the risk of losing its own legitimacy as an international actor. Some European experts consider the prospects of “bi-regional relations or inter-regionalism” as a main chain of connections between Baltic and Caucasian countries. (Thakur & Langenhove, 2008)

For the United States the Caucasus was the air corridor for strikes on Afghanistan and also served as an important way for transporting resources from the Caspian Sea. The Caspian-Turkish pipeline projects also have greatly benefited from the frozen conflicts in the Caucasus form 1994. But the necessity for the cooperation cannot solve the security problem, EU cannot guarantee any security and the Caucasian states have not received any exact suggestions that one day they would become the EU members. According to its treaties, the EU has among its aims those of “peacekeeping” and “strengthening international security.” It has also set as goals the promotion of international cooperation, the development and strengthening of democracy and the rule of law, and the enhancement of respect for human rights and fundamental freedoms. (Treaty on the EU modified by the Treaty of Amsterdam, Article 11) In practice, the EU tries to promote stability and security within the partner members, ensures interstate relationships in crisis or peacetime through emergency or preventive actions and decide to rely on civil or military solutions. (Helly, 2002)

In the case of South Caucasus the EU promotes both internal and external security, interacts with the OSCE, the European Council, the United Nations, and NATO, as well as with the CIS and the GUUAM, all of which are involved in European and Eurasian security. EU action depends on the level of coordination it achieves with Russia, the U.S, Turkey and Iran regarding the Caucasus. Depending on the situation, the EU can therefore act as a promoter of peace, or can assist in carrying out Russian and American policies, in more or less stabilized contexts. (Helly, 2002)

The EU views the regionalism of the Black Sea, South Caucasus, the Caspian Sea and Central Asia as a transit and security regions for promoting safe and democratic neighborhood and is interested in shifting these regions closer to the EU. Russia is another regional actor which estimates the EU’s weakness and takes control over the region by frozen conflicts and destabilization. For the Caucasus

countries the EU is just a balancing, alternative force to the Kremlin's dominance. (Makarychev, 2013)

As a conclusion, if classical regional integration in the 1950s and 1960s was focused on the bipolar Cold War power structure - mainly on free trade arrangements and regional security alliances, contemporary regionalism from the mid 1980s has emerged in response to globalization, it is a more global but also more pluralistic phenomenon. The problem is that contemporary theorizing and conceptualization again lacks understanding of multiplicity and fluidity of regions and repeats some old mistakes, especially Eurocentrism and the "tendency to treat regions as interstate regional frameworks". (Ismailov, 2006) Fortunately, the "constructivist turn" and an increasing number of sophisticated case studies, especially of Asian and African regionalism, have spurred an interest in soft institutionalism and informal regionalism; yet regional space and regional agency are still poorly conceptualized and understood. (Tavers, 2004)

Russia's geopolitical interests in the Caucasus is obvious by its involvement in the prolonged military conflicts, but the West is interested in the stability and peaceful integration and

"...regionalism in the foreign political relations of the Caucasian countries implies something more. And by this I mean, just to what extent these countries understand in their activity that they are a single region—the Caucasus. Today, the Caucasian countries do not have enough interests and political references in common, as a result of which they are defending their interests separately on the international arena. There are valid reasons for this: the burden of their historical past (the long unsettled disputes between Armenia and Turkey, the Caucasian war of the 19th century etched on the Chechens' memory, and so on), and the development of events after the collapse of the Soviet Union. Finally, special mention should be made of the geopolitical orientation of the South Caucasian states, which is the clearest manifestation of their disunity." (Ismailov, 2006, lk 22)

Against this backdrop, Russia seems ready to play a realpolitik game of power balancing in this region. But such power balancing would not be with the EU, but rather with the United States, which may cause some resentment in Black Sea countries.

"More Russia pushes its vision of multipolarity as a type of global order, the more disadvantaged Russia's neighbors will feel, which will result in stronger resistance to Russian plans." (Makarychev, Russia - EU: Competing Logics of Region Buiding, 2012)

Currently the commitment to "enhance EU involvement in solving protracted conflicts" (European Union 2011) has not revealed any positive results. Maybe it's time for the EU to take more concrete steps for both in the implementation of policies and also in the development of concrete conflict settlement actions. This steps would increase the legitimacy of its interests in the

South Caucasus, but it is also necessary to take into consideration “out-of-region” neighbours – Turkey’s and Russia’s participation in the cooperation. (Babayan, 2012)

The recent Russia’s annexation of the Crimea, Syria war and deteriorated Russia-Turkish relations revealed insecurity and instability in the South Caucasus. Europe and the United States have tried to formulate a suitable policy approach towards the changing geopolitical realities. But what is the prospect of the future regionalism in the Caucasus? The reality is that today both the United States and the EU consider Turkey’s and Russia’s regional interests, it is necessary to resolve conflicts, improve internal and external relations but it seems a long-term process without informal regional understanding that could encourage trade, civil society contacts and also conflict management steps.

Bibliography

1. Babayan, N. (2012). "Fear or Love Thy neighbour?" The EU Framework for Promoting Regional Cooperation in the South Caucasus. *Journal of Contemporary European REsearch* , 8 (1), 40-56, retrieved on 12.01.2016 from <http://www.jcer.net/ojs/index.php/jcer/article/view/325/320>
2. Buzan, B., & Weaver. (2003). *Buzan, Barry and Wæver, Regions and Powers: The Structure of International Security.* . Cambridge and New York: Cambridge University Press.
3. Helly, D. (2002). The Role of the EU in the Security of the South Caucasus: A Compromised Specificity? *The Quartly Journal* , 1 (3), 67-76, retrieved on 12.01.2016 from <http://procon.bg/article/role-eu-security-south-caucasus-compromised-specificity>
4. Ismailov, E. (2006). New Regionalism in the Caucasus: A conceptual Approach. *The Caucasus@Globaliation*, retrieved on 12.01.2016 from <http://cyberleninka.ru/article/n/new-regionalism-in-the-caucasus-a-conceptual-approach>
5. King, C. (2008). The Wider Black Sea Region in the Twent-First century. In Hamilton, & G. Mangott, *The Wider Black Sea Region in the Twent-First century:Strategic, Economic and Energy Perspectives.* Washington: John Hopkins University, retrieved on 12.01.2016 from <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=92382>
6. Makarychev, A. (2012). Russia - EU: Competing Logics of Region Buiding. *DGA Panalyse* , 1-18
7. Makarychev, A. (2013). Soft Power, Regionalism and Common Neighbordoods: Russia's Potential in a Competitive Environment. *Bilge Strateji* , 37-56, retrieved on 12.01.2016 from http://www.academia.edu/2916182/Soft_Power_Regionalism_and_Common_Neighborhoods_Russia_s_Potential_in_a_Competitive_Environment
8. Manoli, P. (2010). Where is Black Sea Regionalism Heading_. *Southern European and Black Sea Studies* , 10 (3), 323-339.

9. Soderbaum, F. (2013). Rethinking Regions and Regionalism. *Georgetown Journal of International Affairs*, 4(2), 9-18, retrieved on 12.01.2016 from //gup.ub.gu.se/records/fulltext/191378/191378.pdf
10. Tavers, R. (2004). *The State of the Art of Regionalism: the past, Present and Future of a Discipline*. UNU-CRIS e-Working Papers., retrieved on 12.01.2016 from <http://www.cris.unu.edu/fileadmin/workingpapers/WProdrigo%20tavares.pdf>
11. Thakur, R., & Langenhove, L. (2008). Enhancing Global Governance through Regional Intergration. In A. Cooper, & L. P. Hughes Ch, *Regionalisation and Global Governance. The Taming of Globalisation?* (p. 31). London and New York: Routledge.
12. Walt, S. (1998). International Relations: One World, Many Theories. *Foreign Policy* , 29-46.
13. Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. New York: McGraw-Hill.
14. Wendt, A. (2004). *A Social Theory of International Politics*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.

Clash of Interests in the Case of the Caucasus Regionalism

summary

Caucasus circles the interests of different regional nations and integration formations from the Black and Caspian Sea. Under the conditions of universal globalization and new regionalism, the Caucasus regions are faced with the urgent aim of socioeconomic integration, but their complicated diverse socioeconomic, national-territorial and geopolitical interests slow down this process and today the prospects of Caucasian regionalism depends on the distribution of global forces in the new century's new world order.

ინტერესთა თანხვედრა კავკასიურ რეგიონალიზმში

რეზიუმე

კავკასია გარშემორტყმულია შავი და კასპიის ზღვების სხვადასხვა ერების და ავტონომიური ერთეულების ინტერესთა თანხვედრით. თანამედროვე მსოფლიო გლობალიზაციის და ახალი რეგიონალიზმის პერსპექტივებიდან გამომდინარე, კავკასიის რეგიონების უპირველეს ამოცანას წარმოადგენს სოციალურ ეკონომიკური ინტეგრაცია. რეგიონში არსებული ქვეყნებისა და ოლქების სხვადასხვა სოციალურ ეკონომიკური, ეროვნული, ტერიტორიული და გეოპოლიტიკური ინტერესები აფერხებენ ამ პროცესს. დღესდღეობით კავკასიის რეგიონალიზმი დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ გადანაწილდება მსოფლიო ძალები 21-ე საუკუნის ახალი მსოფლიო წესრიგის ჩამოყალიბების პროცესში.

La convergence des intérêts dans l'affaire du Caucase Régionalisme

resume

Caucase est encerclé par les intérêts des différentes nations de la région et les formations d'intégration de la mer Noire et la mer Caspienne. Dans les conditions de la mondialisation universelle et le nouveau régionalisme, les régions du Caucase sont confrontés à l'objectif urgent d'intégration socio-économique, mais leurs intérêts divers complexes socio-économiques, nationales et territoriales et géopolitiques ralentir ce processus et aujourd'hui les perspectives du régionalisme du Caucase dépend de la distribution des forces mondiales en nouvel ordre mondial du nouveau siècle.

NATO Eastern Enlargement and the future of Transatlantic Relations

Abramishvili Tea

The current Russia's invasion in Ukraine showed the NATO alliance members the new problems and made the Europe to turn its attention from Afghanistan to the east-west parts of Europe by establishing six command centres in Eastern Europe. The new threats made all NATO members to increase defense budgets. But the question of the NATO east-west enlargement is still sensitive. During the 1990s and 2000s Western states did not want to provoke Russia despite Javier Solan's attempts to reassure the Kremlin that the expansion would not be a threat to Russia. By bringing into the alliance the former communist countries of Eastern and Central Europe and the Baltic States, NATO practically completed the reunification process of Europe. The aim of the article is to make a brief review of transatlantic relationships after the Cold War and make some predictions about the future of Eastern enlargement.

Very soon after the collapse of the Soviet Union the realist origin of the NATO alliance better expressed its mission and strives and if we really consider this as a bipolar struggle, the creation of the new alliance was really necessary for creating the balance. While liberals very enthusiastically explained the origin of NATO and the benefits of the cooperation as just a spread of common ideals and competent institutions and not as a 'race for unilateral policy options'. (Siereci & Coletta, 2009, p. 4) But it is not possible to explain the participation of NATO in a post-Soviet international order and also give an explanation why liberal members participated in world affairs at all. Finding suitable theory for Post-Cold War NATO is just a debate because of a very simple reason: it can be viewed both by providing ground for the realist theory and at the same time find liberal optimistic

explanations as well. If we just take as an example of American war in Iraq, from realist point of view, it was the action of defending the false prophets of the 1990's which failed, but liberals still argue, that NATO could have a security role for reducing threats and defend the peace. (Siereci & Coletta, 2009).

The breakup of the Soviet union was a different challenge for the United states and its Western allies - to build a new post-Cold War security architecture in order to prevent conflicts and defend Western Europe from Soviet invasion. During negotiations regarding German reunification Moscow was against to see the unified Germany as a NATO member but when the Western governments did not accept this suggestion, Moscow declared about the firm guarantees that NATO would never enlarge into the former German Democratic republic. But due to the total collapse of communism and economic-political destabilization in the USSR, the unification of Germany with the NATO did take place without any restrictions with the consensus in Western capitals that NATO and America's military presence in Europe would be the main guarantee for the West. (Walker, 2015)

The first post-Cold war enlargement was mainly driven by political motivations embodied in the structure of MAP (Membership Action Plan) which covered political, economy, security and legal aspects in order the future members could be prepared for membership. All aspects of NATO post-Cold War enlargement were always accompanied by hot debates about Russia's reaction and effects on the European security. By these steps the alliance aimed to settle the difficulties with Russia through an institutionalized partnership and refrain from accepting the new members. Though the limitations of cooperation between NATO and Russia was already misbalanced in 1999 when without UN approval conducted operations in the Balkans against Russian ally Serbia . Just ten years later during the 2008 Russian-Georgian war Russia proved the world that the federation was ready to fight against NATO 'expansion' by using force and supporting frozen conflicts and undermining the territorial integrity of NATO potential future members .The recent clear message was the Crimean annexation in 2014, again demonstrating that the extension of Western institutions towards the post-Soviet space would be considered as a potential threat for Russia. Currently the allies face a strategic dilemma how to support the Open Door Policy and at the same time maintain the political and military relationships with Russia. (Woljciech & Marion, 2015)

For NATO considerations about the future enlargement are both suitable and puzzling. Strategically admitting new members is valuable but on the other hand, the alliance is still afraid of Russia's reaction regarding Ukrainian and Georgian cases. Countries such as Germany, France and Poland fear that Georgia might invoke Article 5 which obliges the allies to come to the defense of

another ally. Actually the alliance's enlargement policy intensified NATO-Russian relations and provoked conflicts in Georgia and Ukraine. Wolff calls the elements of new enlargement 'downgrading' and suggests to prioritize countries in the Balkan and Scandinavian regions for membership but exclude Georgia and Ukraine and with these steps it would be possible to strengthen NATO and be more flexible in dealing with Russia at the same time. The events in Ukraine is defined as a confrontation of two world opposing views: a liberal-minded West and a geopolitically-minded Russia. (Wolff, 2015)

Russia's neo-imperialistic approach seeks to dominate its neighbours and NATO Eastern expansion is only acceptable in case the alliance becomes more politically oriented. The international order is mainly based on culture, political values and foreign policies and in case NATO as a regional organization modifies its vision, the consensus with Russia could be easily reached. (Wolff, 2015) But geopolitical strategy can provoke Russia to conduct more political leadership in the South Caucasus region and Ukraine. (Zhao, 2016)

The opponent countries are concerned about the membership of new countries and aim to avoid any confrontations with Moscow suggesting the Alliance to maintain the cooperation especially in the areas of common interests and avoid Russia's negative reaction. Different position have the proponents of enlargement, arguing that avoiding enlargement would increase aggressive behaviours from Russia. It is quite obvious that NATO should rebalance from cooperative security towards collective defence and require from new states to be 'security producers, not consumers', also study carefully the political realities in the regions. (Woljciech & Marion, 2015)

Not surprisingly, Moscow concluded that NATO membership for Georgia or Ukraine might well happen in the nearest future. The Bucharest Summit came on the heels of another event that the Kremlin considered a serious and gratuitous provocation. With encouragement from the United States and many of its European allies, Kosovo declared independence from Serbia on 17 February 2008. Washington, London, and Paris announced they were affording Kosovo diplomatic recognition the next day, and most European countries, including Germany, followed suit over the course of the next month. (Walker, 2015)

This was the first and only time that United States and its allies offered recognition to a government that was seceding unilaterally from a UN member state. The Western argument about recognizing the successor states of the Soviet Union, Czechoslovakia, and Yugoslavia had been that these three federations dissolved into their constituent units, not that any one of the latter was seceding from a surviving rump state (Walker, 2004). That, however, was clearly not the case with

what the State Department by then was referring to as 'the Former Republic of Yugoslavia,' because rump Serbia was not a formal federation and Kosovo had never had equal status with Serbia proper.

As Serbia's traditional patron, Russia reacted sharply to Western recognition of Kosovo's independence. It made clear that it would use its Security Council veto to block UN membership for the region, and it argued that recognizing Kosovo would serve as a destabilizing precedent. To emphasize the latter point, it indicated that it might well follow the Western lead and recognize the independence of some or all of the breakaway regions in its neighbourhood – Abkhazia, South Ossetia, Transnistria, and Nagorno-Karabakh. (Walker, 2015)

After more than eight years of robust economic growth and the consolidation of Russian President Vladimir Putin's 'power vertical,' the Kremlin was signaling that its security concerns and political interests, especially in the post-Soviet space, could no longer be ignored. Among other measures, Moscow increased military presence in Abkhazia and South Ossetia, intensified its already harsh criticism of the Georgian government, and carried out large-scale military exercises along its border with Georgia.

NATO with its eastward expansion is gradually extending the Western system of security across the European continent. This process goes in parallel with the establishment of Western democratic values and social and economic standards in the wider European region. In the meantime, there can be no doubt that the war with Russia in August 2008, the annexation of Crimea, the war in Eastern Ukraine, and the Russian factor in general have played quite a negative role in Georgia's accession to NATO, and have significantly slowed down the membership process. Another obstacle in the way of Georgia's NATO membership is the occupation of Abkhazia and South Ossetia, and the deployment of Russian military in these Georgian provinces, which would conflict with Article 5 of the North Atlantic Treaty in the case of Georgia's membership.

The August 2009 Russo-Georgia War marked the low point in Russian relations with the West in the post-Cold War era. A number of factors, including the election of Barack Obama as US president and his administration's commitment to a 'reset' with Moscow, contributed to a reduction of tensions over the next several years, but little was done to address the underlying cause of those tensions, which was a security system for Europe that Russia rejected. The result was an even worse crisis at the end of 2013. (Asmus, *Is enlargement Dead?*, 2010)

The Kremlin, however, viewed EU accession very differently. From its perspective, association agreements for Armenia, Georgia, Moldova, and Ukraine were direct challenges to Putin's principal geopolitical objective in his third term as president, which was the establishment of a 'Eurasian Union' of former Soviet republics, one that would institutionalize Russia's sphere of influence in

post-Soviet space. This would be accomplished by creating, and then deepening and widening, a Eurasian Economic Union that, like the European Community before, would lead eventually to a full-blown economic-political union. The Eurasian Union, along with the Collective Security Treaty Organization (CSTO), would become a Russian-dominated equivalent of the EU and NATO. It would also become one pole in what Russian officials described, correctly, as an increasingly multipolar world. (Walker, 2015)

Central part of this project was Ukraine for security, economic and cultural reasons and the main problem for the Kremlin was the EU's insistence that signing the association agreement would preclude Kiev from joining the Eurasian Economic Union. It also viewed EU accession as an irrevocable step toward full-blown incorporation into the Western institutional order and a backdoor path to eventual NATO accession.

As a result, Moscow responded by using all means at its disposal short of war to put pressure on Armenia, Moldova, Georgia, and Ukraine to reject EU membership. Russia's leverage was varied but powerful, including offers of financial assistance, threats of economic reprisals, below market prices for natural gas, and political pressure, some open and some covert. Its task was made easier when financial tightening by the US Federal Reserve Bank – so called tapering – caused a spike in interest rates on emerging market debt, including Ukraine's. The rate spike turned what was an already serious economic slowdown in Ukraine into a debt-servicing crisis over the summer of 2014 (Steil, 2014).

In general, NATO enlargement has brought many benefits to its new members. It has helped integrate former Warsaw Pact members into Europe, reduced the risk of interstate conflict among the former communist countries of Central Europe, and allowed new member-states to spend less on security while modernizing their defense forces. Above all, it has meant that the small and militarily vulnerable Baltic states can be reasonably confident that NATO membership will deter Russia from intimidating, or invading, their countries in the current standoff between Russia and NATO.

But NATO expansion also caused a dangerous geopolitical struggles for domination in Russia's West and South neighbouring countries. Though Russia does not see NATO as a serious security threat or a decent rival as a Great Power, 'it likewise views enlargement as an unjust and unnecessary incursion into Russia's rightful sphere of influence, and EU expansion and democracy promotion as stalking horses for NATO and Western hegemony in post-Soviet space.' (Walker, 2015, p. 6) As is turned out, NATO enlargement eventually ran up against the countervailing power

of a resurgent Russia with a preponderance of hard power along its borders. It did so first in Georgia in 2008, and it did so again in Ukraine in 2014. (Walker, 2015)

What comes next?

What reality do we face today? As we have seen from different political events, after the Cold-War era is not peaceful at all as even more unresolved conflicts have been generated. After Russia's military interventions in Syria Russia and the US are competing for priorities. The escalation of the events was missile defense installations near Russian borders in May 2016 and American warships exercises in the Baltic and Black Seas. In his new book '2017: War with Russia, makes no bones about the imminent danger of War', the analyst Richard Shirref predicts that after seizing territory in Eastern Ukraine, Russia is preparing for invading the Baltic states. (Sakwa, 2016)

If the challenge of the 1990s was to consolidate democracy in Central and Eastern Europe along a North-South axis from the Baltics to the Black Sea, today's challenge is to extend peace and stability along the southern rim of the Euroatlantic community—and a region that connects Europe, Russia, and the Middle East and involves core security interests, including a critical energy corridor. (Asmus, Is enlargement Dead?, 2010)

Europe faces new geopolitical dilemmas; Russia rejects any partnerships with the Euro-Atlantic community demonstrating the readiness to use even force to block EU and NATO enlargement. Moscow tries to defend the status quo on the post-Soviet space and is ready to use 'blackmail, coercion, hybrid or even conventional warfare to discourage security changes close to Russian borders.' Under such difficult environment the Euro-Atlantic community should take into consideration the following circumstances: stop the war in Ukraine and help Kiev regain control over the Eastern part of the country; try to avoid escalation and a larger confrontation between NATO and Russia; the alliance should not de facto approve any new divisions in Europe by stalling the enlargement process and reconfirm the Euro-Atlantic perspectives for Ukraine and Georgia (Woljciech & Marion, 2015)

Regrettably, the United States and its European allies do not consider Ukraine as a core strategic interest, as their unwillingness to use military force to come to its aid has proved. It would therefore be useless and dangerous to create a new NATO member that the other members have no intention of defending. NATO has expanded in the past because liberals assumed the alliance would never have to honor its new security guarantees, but Russia's recent power play shows that granting Ukraine NATO membership could deteriorate the situation even more. (Mearsheimer, 2014)

'If the concept of enlargement is not to die, its supporters need to develop new moral and strategic narrative for why further enlargement still matters and how policies should be modified to fit today's political realities' (Asmus, 2010, p. 2)

It seems that allied debates have brought some useful elements to support such a narrative. However, the policy framework is far from solidified. This should hardly come as a surprise as NATO as a whole struggles to adapt to a new, much more difficult geopolitical environment. 'We need a strategy that encourages Moscow over time to seek influence in its neighborhood through partnership and cooperation, rather than through manipulation and intimidation.' (Asmus, *Is enlargement Dead?*, 2010, p. 4)

If this adaptation is to be successful, NATO policies cannot reflect the lowest common denominator of 28 members relations with Russia, which are often driven by short term interest rather than strategic vision. With Russia's attempts to reverse back history and with future of European order at stake it is absolutely necessary for Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia, or the Visegrad Group, to continue their traditional support for Open Door Policy and set up a positive agenda for NATO ahead of the Warsaw summit in 2016. (Walker, 2015) Together with other former Warsaw Pact members Bulgaria and Romania, supported by Baltic States directly occupied by the Soviet Union, they could send a strong message from the mini summit in Bucharest organized in November 2015. A voice of the countries, which were left behind the iron curtain losing chances for civilizational development for more than four decades, should be strong and clear.

So, enlargement and partnerships continue to have an essential role among the tools that in long term will allow to bring stability both to Europe as well as to the even hotter "ring of fire" right on Europe's borders. Refitting and resourcing these tools, as well as rearranging the whole toolbox, is an urgent policy challenge. (Woljciech & Marion, 2015) But 'the United States and its European allies now face a choice on Ukraine. They can continue their current policy, which will exacerbate hostilities with Russia and devastate Ukraine in the process—a scenario in which everyone would come out a loser. Or they can switch gears and work to create a prosperous but neutral Ukraine, one that does not threaten Russia and allows the West to repair its relations with Moscow. With that approach, all sides would win.' (Mearsheimer, 2014, p. 3)

Demonstrating that attacking one of NATO's frontline states means an assault on all of NATO principles. The Russian government needs to understand that it will not reach its goals by threatening its neighbors and testing NATO's resolve. Although U.S. efforts to support the Eastern flank are crucial, it would be advisable to integrate it as much as possible under a NATO umbrella.

This would not only signal the united stance of NATO, but would also be seen as less threatening by Moscow.

Although the Alliance sees its moves as entirely defensive, Moscow will still read them as offensive and use them as a pretext for its own “counter measures” that in reality have often been long in the making. NATO should continue to propose new transparency mechanisms. It should also avoid being seen as the party rejecting dialogue, thus serving as an easy target for Russian propaganda. Even if it will not bring immediate results the reinvigoration of the NATO-Russia Council was thus an important message in itself.

Bibliography

1. Asmus, D. (2010). Is enlargement Dead? The German Marshall Fund of the United States , 1-4.
2. Chitadze, N. (2014). European Integration of Georgia. *Journal of Social Sciences* , 3 (2), 29-38.
3. Kavadze, A., & Kavadze, T. (2014). NATO Expansion to the East. *Journal of Social Sciences* , 13 (2), 21-27.
4. Mearsheimer, J. (2014). Why Ukraine Crisis is the West's Fault - Liberal Delusions that Provoked Putin. *Foreign Affairs* , 1-12.
5. Sakwa, R. (2016, May 27). West Could Sleepwalk into a Doomsday War with Russia-Its Time to Wake Up. Retrieved may 10 , 2016, from [www.globalresearch.ca: http://www.globalresearch.ca/west-could-sleepwalk-into-a-doomsday-war-with-russia-its-time-to-wake-up/5527427](http://www.globalresearch.ca/west-could-sleepwalk-into-a-doomsday-war-with-russia-its-time-to-wake-up/5527427)
6. Siereci, J., & Coletta, D. (2009). Enduring Without an Enemy - NATO's Realist Foundation. *Perspectives* , 17 (1), 57-82.
7. Zhao, Y. (2016, January 14). NATO Needs to Rethink its Enlargement Strategy. Retrieved May 10, 2016, from [www.chicagopolicyreview.org: HTTP://CHICAGOPOLICYREVIEW.ORG/2016/01/14/NATO-NEEDS-TO-RETHINK-ITS-ENLARGEMENT-STRATEGY/](http://www.chicagopolicyreview.org/HTTP://CHICAGOPOLICYREVIEW.ORG/2016/01/14/NATO-NEEDS-TO-RETHINK-ITS-ENLARGEMENT-STRATEGY/)
8. Walker, A. W. (2015, April 13). Between East and West:NATO Enlargement and the Geopolitics of the Ukraine Crisis. Retrieved May 10, 2016, from www.e-ir.info:

<http://www.e-ir.info/2015/04/13/between-east-west-nato-enlargement-the-geopolitics-of-the-ukraine-crisis/>

9. Waltz, K. (1998). *The Balance of Power and Nato Expansion*. Berkeley: Center For German and European Studies.
10. Wolff, A. (2015). *The Future of NATO enlargement after the Ukraine Crisis*. *International Affairs* .
11. Woljciech, L., & Marion, N. (2015). *NATO Enlargment: Will Warsaw Deliver?* Retrieved May 10, 2016, from www.ceid.hu: [HTTP://WWW.CEID.HU/NATO-ENLARGEMENT-WILL-WARSAW-DELIVER/#](http://WWW.CEID.HU/NATO-ENLARGEMENT-WILL-WARSAW-DELIVER/#)

The current Russia's invasion in Ukraine showed the NATO alliance members the new problems and made the Europe to turn its attention from Afghanistan to the east-west parts of Europe by establishing six command centres in Eastern Europe. The new threats made all NATO members to increase defense budgets. But the question of the NATO east-west enlargement is still sensitive. During the 1990s and 2000s Western states did not want to provoke Russia despite Javier Solan's attempts to reassure the Kremlin that the expansion would not be a threat to Russia. By bringing into the alliance the former communist countries of Eastern and Central Europe and the Baltic States, NATO practically completed the reunification process of Europe. The aim of the article is to make a brief review of transatlantic relationships after the Cold War and make some predictions about the future of Eastern enlargement.

L'élargissement de l'Est de l'OTAN et l'avenir des relations transatlantiques

summary

l'invasion de la Russie actuelle en Ukraine a montré les membres de l'alliance de l'OTAN les nouveaux problèmes et a fait l'Europe pour tourner son attention de l'Afghanistan aux parties est-ouest de l'Europe en établissant six centres de commandement en Europe orientale. Les nouvelles menaces faites tous les membres de l'OTAN pour augmenter les budgets de défense. Mais la question de l'élargissement est-ouest de l'OTAN est encore sensible. Au cours des années 1990 et 2000 les Etats occidentaux ne voulaient pas provoquer la Russie malgré les tentatives de Javier Solan pour rassurer le Kremlin que l'expansion ne serait pas une menace pour la Russie. En réunissant dans l'alliance des anciens pays communistes d'Europe centrale et orientale et les pays baltes, l'OTAN pratiquement achevé le processus de réunification de l'Europe. Le but de l'article est de faire un bref examen des relations transatlantiques après la guerre froide et de faire des prédictions sur l'avenir de l'élargissement de l'Est

ნატოს გაფართოება აღმოსავლეთით და ტრანსატლანტიკური ურთიერთობების

მომავალი

რეზიუმე

რუსეთის მიერ ყირიმის ოკუპაციამ ნატოს წევრ ქვეყნებს ახალი პრობლემები დაანახა და ევროპას ყურადღება ავლანეთიდან აღმოსავლეთ-დასავლეთ ევროპისკენ გადაატანინა, რასაც მოჰყვა ექვსი ახალი ცენტრის დაარსება აღმოსავლეთ ევროპაში. ახალი საფრთხეების გამო ნატოს ყველა წევრმა ქვეყანამ გაზარდა ბიუჯეტი თავდაცვის სფეროში, მაგრამ საკითხი ნატო-ს აღმოსავლეთ-დასავლეთისკენ გაფართოებასთან დაკავშირებით კვლავ სადავოდ რჩება. 1990-იან და 2000-იან წლებში დასავლურ სახელმწიფოებს არ სურდათ რუსეთის პროვოცირება მიუხედავად დასავლეთის დაპირებებისა, რომ ნატოს გაფართოება რუსეთს არანაირი საფრთხეს არ შეუქმნიდა და ალიანსიც მხოლოდ აღმოსავლეთ და ცენტრალური ევროპის და ბალტიის ყოფილი კომუნისტური ქვეყნების შემოერთებით შემოიფარგლა, რითაც პრაქტიკულად დაასრულა გაერთიანების პროცესი ევროპაში. სტატია მოკლედ მიმოიხილავს ტრანსატლანტიკური ურთიერთობების თავისებურებებს ცივი ომი შემდეგ და გამოთქვამს გარკვეულ მოსაზრებებს მომავალი გაფართოების შესახებ.

Small States' Fate –Foreign Security and Policy of the Post Cold War Balkans and Caucasus States

Abramishvili Tea

The fall of the Soviet Union gave birth to the new states and totally changed the existing international system, opened up to new security dynamics and directions that facilitated the emergence of the new world order. The Western Balkans and the South Caucasus are the regions which experienced the same fate after the Cold War and faced lots of threats and challenges. In both regions people have lived through dictatorship, having no respect of human rights. The newly independent states faced lots of difficulties, internal and external problems threatening its sovereignty. The article presents a comparative analysis of the two regions – the Caucasus and the Balkans, discusses their security and foreign policy and due to current political events in the regions, suggests future perspectives and recommendations concerning the security and political issues.

The concept of a small state is not a new feature in international relations, it became more popular after the disintegration of the Soviet Union when after the birth of new states it was necessary to solve their current political crisis and determine their place on the international arena. Many theorists and scholars have discussed and analyzed over the recent period and consider the small states as vulnerable and unable to have significant influence on world affairs. (Jazbeg, 2001, pp. 11-76) The current geopolitical situation threaten “their territorial integrity and security; political independence and security; economic security; environmental sustainability; and social cohesion.” (Charles, 1997, pp. 1-15) Fox studies the behavior of small states and argues that despite the fact that they are threatened by the Great Powers, some of them are quite important in the international system. (Fox, 1969) For Rothstein (Rothstein, 1968) and Keohane (Keohane, 1969) the security issues can be improved through alliances and argue that recently the importance of small states has been increased. But the distribution of power and the balance of threat influence domestic institutional formation in shaping the foreign policy. (Elman, 1995, p. 171)

Small states have been studied for a long time but there is not a general definition and theoretical framework. Some scholars focus on the size of territory, population, location and natural resources, for others states' foreign policy and role is more essential in modern security environment. (Jazbeg, 2001) According to Knudsen, “a small state is a unit with a relatively modest territory and population”, (Knudsen, 2002, p. 184) while Rothstein states that, “a Small Power is a state which recognizes that it cannot obtain security primarily by use of its own capabilities, and that it must

rely fundamentally on the aid of other states, institutions, processes, or developments to do so". (Rothstein, 1968, p. 29) The Commonwealth report provides the understanding of small states as states with a population of 1.5 million. (Charles, 1997, p. 8)

As small states are different and possess various characterizing features, it appears difficult to understand the concept of identity which would be common for all of them. The main determiners can be vulnerability, dependency on strong economy and isolation, (Julien, 1992) or "openness, insularity or 'enclaveness', resilience, weakness and dependence." (Charles, 1997, p. 9) Small states really can be adaptive and vulnerable but can be "found themselves in the 'zone of high geopolitical voltage' – in the space of intersection of interests of great powers". (Janeliunas & Kirvelyte, 2009) Actually small states suffer from small economic, financial, social-political and military capacities and possess small territory, population, administration and military and are unable to govern their foreign policy, have no influence on the international system, (Keohane, 1969) are not able to handle security threats without external aid. (Rothstein, 1968) Handel is more optimistic about the future of small states and claims that, during the recent challenging geopolitical processes they "have demonstrated a remarkable capacity to survive despite all the dangers they faced due to their lack of power". (Handel, 1990) Most of the scientists come to the same conclusion that for solving their security issues small states possess not so much internal or external resources and in case of external security dilemma, the most effective solution is alliance with strong states and Great Powers, (Rothstein, 1968) so they chose integration and membership of international organizations, sometimes even neutrality. The dependence on global geopolitical manipulations the only choice for small states are articulate their security question by their geographical location, natural resources and alliances.

Russia's sphere of influence and general geopolitical position of the Caucasus and Balkans regions

South Caucasus. When the Soviet Union collapsed all the Caucasus states faced the same strategic dilemmas and goals. All the three small states (Georgia, Azerbaijan and Armenia) border on three major or global powers like Turkey, Iran and Russia and geographic features and secessionist territorial conflicts have influenced their foreign policy options and goals. In the first years after the Soviet collapse the U.S., Europe and other global powers did not support the Caucasus states and considered the region as Russia's influential part. It was the reason for the U.N. Security Council to legitimize the presence of Russian troops in South Ossetia and Abkhazia as 'peacekeeping troops'. Fearing the turbulence and instability, Iran and Turkey also adopted defensive politics towards the Caucasus. Only after the 1990s the policies of the US, Europe, Turkey and Iran had changed and conducted more assertive policies. (Shaffer, 2010)

Meanwhile Russia suffered the difficulty of realizing the fast loss of its status and position as a superpower. The United States and other western countries saw themselves as victorious actors which led post-Soviet Russia to develop a crisis of identity. Soon relations with the United States and the West became tense and Moscow increased its influence in international affairs “through more assertive policies”. (Kanet, 2011, lk 12) Clinton administration approved and supported Russia’s strategy of social mobility in the early 1990’s when Russia made its first steps to join GATT, International Monetary Fund (IMF), the Group of Seven (G-7) and North Atlantic Treaty Organization. Later when the United States decided to enlarge NATO with former members of the Warsaw Pact, this meant that Russia would not be “admitted into the civilization”. (Aron, 1998) Though Russia took part into the Partnership for peace in 1994 as a transition to NATO membership, (Larson & Shevchenko, 2014) but negotiations were prolonged for the reason of Russia’s special status which would have been different than other Eastern European states. For Russia competing with the United States was unsuccessful, “in addition to its weak economy and dealing with military,..Russia lacked a militant anti-Western ideology that might have attracted followers”. (Larson & Shevchenko, 2014, p. 273) Only in early 2000’s, Russian leaders finally decided to strive for higher status position instead of “changing the international system”. (Oldberg, 1998)

External support from Russia has been the main factor in the emergence of the Nagorno-Karabakh, Abkhazia and South Ossetia conflicts and despite intense attempts none of them have been resolved yet and what is more, the Caucasus conflicts have remained as important leverage tools for Russia and other powers.

After the Ukrainian Crisis Russia aimed to isolate Armenia from the Western states and Iran by restricting Armenia’s sovereignty in favour of Russia’s interest. Armenia has no alternative but to be drawn into Russia’s economic and political projects, as the South Caucasus is part of a traditional Russian sphere. Additionally, pro-Russian media and satellite organizations imply that if Armenian authorities or political opposition adopt the Western direction of development, like Ukraine and Georgia, they will instantaneously face Russia’s determined and formidable resistance. (The Guardian, 2014)

There is an assumption that Russians, in the case of Armenia’s political redirection, are going to use all possible means and methods to thwart those plans even by affording Azerbaijan to restart the conflict either towards Karabakh or Armenia. From the global point of view, Russian-Azerbaijani relationship is determined by the political aspirations of Turkey to have close ties with Russia. Specifically, Azerbaijan might become a convenient factor for Russia to contain both the

West and Iran. In this point the interests of Turkey and Russia may coincide; Azerbaijan as a restraining factor may be used concurrently either by Russia or Turkey. Subsequently, Moscow would like to see Azerbaijan and Turkey enter the Eurasian Union. (Russian information Agency 2014)

Azerbaijan is also benefiting from this cooperation by supplying oil to Europe through Russian territory but only under Russian energy policy and conditions which really concerns Europe. Logically Azerbaijan is more valuable for Russia than Armenia but Russia is also interested in resolving the Nagorno-Karabakh conflict for the future expenditure of Eurasian Union. (Sussex, 2012) Putin mainly concentrated on neighbourhood and tried to rebuild its influence and power position over ex-Soviet territory with economic, political or military instruments and considered regional dominance as an important strength to rebuild its great power status in the world, that's why he shifted his attention from Vietnam and Cuba to economic growth of the state. (Farajirad & Khezazade, 2010)

Azerbaijan tries to balance between the global and regional powers and suitable location on a very important geographic bridge between Europe and Asia opens valuable foreign policy chances and challenges to the state. Baku managed to become as a main air hub and location for refueling of international flights linking Europe, Asia and the Middle East. Besides Azerbaijan is an oil and natural gas importer and possess a transit route for Central Asian oil and gas exports which is the main energy security strategic plan. By choosing to build its main oil and natural gas transport routes in Georgia Azerbaijan viewed Georgia's stability as a guarantee for its own national interest. (Shaffer, 2010)

In the last two decades many states consider the Caucasus as an important security asset due to its air transportation and oil and natural gas transit corridor between Europe and Asia and raise interests of possessing influence and control over the region. It was particularly evident during the August 2008 Russian-Georgian war. Despite the U.S's wishes to support the country, it was impossible to deter Russia as Moscow, as mentioned above, possessed more relevant power.

Despite the fact that the South Caucasus states possess the common historical legacy, the most significant distinction was each states' different position towards Russia. Armenia has close military and economic alliance with Russia and share unified military air defense but Georgia is striving for EU-NATO integration. One of the main strategic goals for Georgia was first of all increasing domestic stability and defend its territorial integrity. But for maintaining the security it was necessary to decrease Russian military presence in the region and increase US military support and training. To achieve this goal the region chose EU integration and NATO membership way. As

for geopolitical opportunities, Georgia is the only sea linking country between Azerbaijan, Armenia and Central Asia and both the US and Russia has a vital interest to maintain a military presence and influence on state's transit role strategic orientation. (Shaffer, 2010)

Besides the strive to ally with NATO and the US, Georgia relies on other strategic partners: Turkey, Azerbaijan, Kazakhstan and Ukraine and these relations are mainly the results of united transit and transport system. Georgia's ports are primary export ports for Kazakhstan's non-energy trade, while Turkey and Ukraine are interested in cooperative energy transit projects like the Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline and the Baku-Tbilisi-Erzurum natural gas pipeline. (Foreign Policy Strategy, 2009)

The Balkans. The situation in the Balkans is totally different - situated on strategically important East-West and Europe-Middle East crossroads, all six Balkan States have been in permanent enmities. All the six states - Bulgaria, Albania, Greece, Romania, Turkey and former Yugoslavia - have searched ways for improving regional and international relations but clash of multiple religious, regional and ethnical and global power interests have always complicated this process. The main problem was the strategic importance of the region which like in the example of the South Caucasus led to intense struggles for East West extension between American and Soviet super powers.

Particularly many problems appeared after the break-up of Yugoslavia. The small states faced ethnic, religious and political crisis, so during the 1990s the security and foreign policy mainly involved negotiations and peace-building processes. Later, when peace process in Kosovo and Bosnia was more or less successful, the attention of politicians and scholars mainly shifted to democracy, civil society and the involvement of international organizations. But in current political-economical situation the Role of the European Union has become vitally important. (Keil, 2014)

Studying foreign policy of the post-Yugoslav states means to investigate not only security issues, important features are internal and external actors, formulation of effective decision-making processes and successful foreign policy.

Western governments have two major goals in the Balkans: to maintain stability in the western part of the region and to minimize Russian influence. The United States and the European Union have been involved in the internal politics of the Balkans since NATO committed troops after the Bosnian war and the conflict in Kosovo in the 1990s. Western troops continue to serve in Kosovo in a peacekeeping capacity. The European Union has used considerable amounts of resources and political capital to bring reform and economic development to the region, but with mixed results.

Russia has also used its influence in the Balkans, where it has close historical and cultural ties with countries such as Serbia and Greece, to threaten Western interests. However, the Kremlin's interest in the region in the past year stems in large part from its deteriorating relationship with the West. Russia's goal in the Balkans is to prevent the expansion of Western troops and military infrastructure in the region while maintaining sufficient strength to implement strategic energy infrastructure projects.

Turkey has its own cultural links and economic interests in the Balkans, but it currently lacks the resources and military power to rival Russia or the West. One of Turkey's strategic objectives is to maintain influence in the Black Sea. Historically, Ankara has achieved this by anchoring itself on the Danube. By extension, this objective entails managing relations with other Black Sea states in the Balkans. But Turkey is also attempting to grow closer to Bosnia-Herzegovina, where Ankara means to enhance its influence through cultural and historical ties. These connections are important: Muslim Bosniaks started migrating to Turkey in the 17th century, and a few million Turkish citizens claim Bosniak roots today. This ethnic affinity has prompted popular government initiatives to invest in Bosnia-Herzegovina.

US Foreign Policy and sphere of influence and general geopolitical position of the Caucasus
'Looking at Russia through fuzzy, unicorn-hunting spectacles, the Obama administration sees a potential strategic partner in the Kremlin to be won over by sweet talk and concessions. As post-historical as any Brussels based EU paper pusher, the Obama administration appears to have written off Eastern Europe as a significant political theater.' (Walter, 2013) The United States apparently had little interest in either region or any policy to meet already existing security challenges in the Caucasus or Central Asia.

To understand US policy towards Georgia, Azerbaijan and the "frozen conflict" in Nagorno-Karabakh, South Ossetia and Abkhazia, it is best to view US policy in the larger context of the Commonwealth of Independent States as a whole. After the crisis in Ukraine and the evidence of further Russian arms sales to both Armenia and Azerbaijan to keep the Nagorno-Karabakh conflict frozen, the urgency of resolving the conflicts made to think that it is necessary to come up with initiatives to help these governments stand up to domestic opposition. (Blank, 2015) The West hoped that in case Russia succeeds in bringing the other states of the regions to the close economic and political Eurasian Union, the threat would not be vital for the Euro-Atlantic interests. (Gvozdev, 2013)

Thus the first geopolitical reason for engaging all three states of the South is to uphold the principles of territorial integrity, sovereignty, and the borders of the 1989–91 Eurasian settlement

in the region where they are most challenged. By doing so, the United States would also be strengthening the similarly challenged situation of other countries like Ukraine, where Russian officials have made threats of this kind against the government for its desire to sign a Deep and Comprehensive Free Trade Agreement and instigated a major secessionist movement in Crimea. Second, the diversification of energy flows from the Caspian and Central Asia remains a vital Western interest, in terms of both the West's own needs and the regional producer states' objective of ensuring their independence and freedom to act as independent sovereign actors in their foreign and economic policies, particularly with respect to energy, on which so many of them depend. (Blank, 2015)

Despite the fact that U.S. officials considered the South Caucasus as an important region, the U.S. foreign policy towards the three countries was not so vital. Though the location of the South Caucasus in Eurasia makes of particular importance for the U.S. world strategy, especially after the collapse of the Soviet Union. What is more, the South Caucasus states from American perspective be viewed broader and more strategically important framework in the relations with Turkey, Iran and Russia. (Zarafin, 2015) One of the most important moment the South Caucasus is the rich Azerbaijani gas and oil resources and transportation in the Western countries. During the first years after the Cold war U.S. and Western companies openly supported Caspian oil both from economic and political perspectives, trying to win the monopoly in the region and exclude Iran and Russia from the region. (Fouskas, 2003)

The Bush administration's decision to resort to force in order to bring about regime change in Iraq met with skepticism from some of America's traditional European allies, straining US-European relations. At the same time, it caused a fissure within the European Union, setting back efforts toward common EU foreign and security policies. Supported by some fellow EU members, France and Germany opposed the immediate use of force, while Britain, Spain, Italy, and several Eastern European countries sided with Washington. An overwhelming number of Americans and numerous analysts and elected officials viewed the French and German behavior as unacceptable—a stab in America's back. (Fouskas, 2003)

These differences can be explained by a more assertive posture on the part of Europe following the eclipse of the Soviet threat. But a close look reveals that the EU-US differences stem from America's grand strategy to maintain primacy in world politics, predicated on control of energy sources in the Middle East and Central Asia. Essential to this design is a friendly, politically weak, and agreeable Eurasia. While some of these observations have been expressed in the past, there has

been no systematic and in-depth analysis of the causes and effects of this thinking and the potential impact on world politics. (Fouskas, 2003)

Obviously very soon the U.S. got involved in the regional geopolitics and started financing and promoting democracy, military, energy policy and started active diplomatic involvement in the resolution of conflicts in Georgia and Azerbaijan. This great game particularly became "hot" after 9/11 and George Bush's war on terrorism towards Afghanistan and Iraq. The Caspian region became a buffer zone for spreading Islamic fundamentalism and for the U.S. the support of the South Caucasus three countries was very important. (Gorgiladze, 1998) Especially important was the support of the local player Muslim Azerbaijan which could show to other Muslim countries that U.S. was fighting only Islamic terrorism and not the whole "Muslim World". (Zarafin, 2015)

The Russian threats to the Caucasus and by extension to European security are not merely confined to Russia's creeping annexation of Abkhazia and South Ossetia and its continuing pressure on Georgia. Moscow has obtained the lease of a base at Gyumri in Armenia until 2044 and undertaken a major buildup of its armed forces in the Caucasus, allegedly in fear of an attack on Iran but more likely in response to an imaginary NATO threat and to enforce its dominion. It is obvious that Moscow is against Western presence and it opposes any EU "interference" in the issue of a trans-Caspian pipeline that would relieve Europe from Russian energy dominance. Currently US and European are passive, Moscow has no interest in resolving Caucasian conflicts and strives to enlarge a neocolonial sphere of influence in the former Soviet Union (Blank, 2015)

Conclusion

As we have seen in the beginning of the article, most of the scholars and literature on the foreign policies of small states are focused on external threats and forget about the importance of domestic policy in defining reasonable foreign policy formulation. The main characteristics of both Balkan and South Caucasus states is their small size and are limited in foreign policy choices. Small states are defined differently, focusing on territory, GDP, population, power relations. If the state cannot make any changes in the international system and are dependent on the great powers, it is considered as a small one. What is more, if we take into consideration the process of globalization, it would be difficult to find the country which could be considered as completely independent. For small states it is impossible to protect without participating in global networks.

The present day territorial and ethnic disputes of the Caucasus have roots both in the region's distant past, and more recently in policies pursued during the Soviet and post-Soviet periods. No one doubts that protracted conflicts can escalate into the violent confrontations

anytime, when certain territories are out of control the risk of smuggling of arms, drugs and movement of terrorist groups is high and regional stability and development is at stake. But it is fact that the EU and international community did not intervene and as a consequence Russia has played the leading role in South Ossetia, Abkhazia and Nagorno-Karabakh conflicts. Turkey offered to be a mediator but finally refused to realize this plan as could not build up the South Caucasus security platform and ' to de-freeze its relations with Armenia have failed. (Gogolashvili, 2011, p. 10) As the U.S. participation in the region was limited due to the problems in Afghanistan and Iraq, the EU remains the main actor which is interested in long-time stability and peace by Eastern Partnership project. Though the aim of this peaceful project is to establish a Neighborhood Free Trade Area which is practically impossible without guarantees of regional conflict regulations, security and mutual cooperation between all the three Caucasian states. (Gogolashvili, 2011)

The foreign policy of the Western Balkan states is formulated on the basis of several factors, many of which do not reflect their strategic national interests. All Western Balkan countries could be defined as small states, despite the fact that within the region some of them are considered as being comparatively large and strong. The potential for formulation and implementation of foreign policy in all of these states is very low, due to a number of reasons. These include small territories and population, weak economies and democracy. All these aspects make states dependant on the interests of bigger powers, so Western Balkan states identify their foreign policies with the policies of different external actors.

As for the Caucasus, the three countries are trying to strive for independence in different ways: Georgia aims to strengthen its relationships with the West and join NATO, Armenia remains pro-Russian country because of Nagorno-Karabakh conflict, Azerbaijan tries to leverage between the West and Russia and seek for an alliance between the West and the Turkey. (Regnum Russian Information Agency, 2014) The United States and Europe have struggled to formulate a sustainable policy approach that adapts its vision for the region and the tools available to engage it with the changing geopolitical realities.

Bibliography

1. Aron. (1998). *The Foreign Policy Doctrine of Postcommunist Russia and its Domestic Context*. New York: Council of Foreign Relations.
2. Blank, S. (2015). US Policy, Azerbaijan, and the Nagorno-Karabakh Conflict. *Mediterranean Quarterly*, 26(2), 99-114.

3. Charles, M. (1997). *A Future For Small States: Overcoming Vulnerability*. London: Commonwealth Secretariat.
4. Elman, M. (1995). The Foreign Policies of Small States: Challenging Neorealism in Its Own Backyard. *Journal of Political Science* , 25 (2), 171-217.
5. Farajirad, A., & Khezazade, A. (2010). Russia's Foreign Policy Towards the Caucasus under Vladimir Putin. *Regional Politics, Central Asia and Caucasus* .
6. *Foreign Policy Strategy*. (2009, September). Retrieved May 10, 2016, from www.mfa.gov.ge: http://www.mfa.gov.ge/files/35_9440_673620_11.pdf
7. Fouskas, V. (2003). *Zones of Conflict: US Foreign Policy in the Balkans and the Greater Middle East*. London: 2003.
8. Fox, A. (1969). The Small States in the International System 1919-1969. *International Journal* , 24 (4), 751-764.
9. Gogolashvili, K. (2011). The conflicts in the South Caucasus and their impact on the Eastern Partnership. *Eastern Partnership Review* , 1-14.
10. Gorgiladze, R. (1998). The New Silk Road: Energy, Regional Security and Democratization in the Caucasus and Central Asia. *Contemporary Caucasus Newsletter* , 9-18.
11. Gvozdev, N. (2013, December 4). *The Realist Prism: For US, keeping Ukraine on Side No Longer a Vital Interest*. Retrieved May 10, 2016, from www.worldpoliticsreview.com: www.worldpoliticsreview.com/articles/13440
12. Handel, M. (1990). *Weak States in the International System*. London: Frank Cass.
13. Janeliunas, T., & Kirvelyte, L. (2009). Development of Georgia's Security Strategy: Tough Road towards NATO. *Lithuanian Annual Strategic Review* , 133-160.
14. Jazbeg, M. (2001). *The Diplomacies of New Small States: The case of Slovenia with comparison from the Baltics*. Aldershot: Ashgate.
15. Julien, K. (1992). The Problems of Small States. *The Commonwealth Journal of International Affairs* , 81 (321), 45-50.
16. Kanet. (2011). *Russian Foreign Policy in the 21st Century*. New York: Palgrave Macmillan.
17. Keil, S. (2014, October). *Foreign Policy as a Tool of State Building in the Post Yugoslav State*. Retrieved May 10, 2016, from www.e-ir.info: www.e-ir.info/2014/10/10/foreign-policy-as-a-tool-of-state-building-in-the-post-yugoslav-states/
18. Keohane, R. (1969). Lilliputian Dilemmas : Small States in International Politics. *International Organization* , 291-310.

19. Knudsen, O. (2002). Small States, Latent and Extant: towards a General Perspective. *JIRL* , 5 (2), 182-198.
20. Larson, & Shevchenko. (2014). Russia Says No: Power, Status, and emotions in Foreign Policy. *Communist and Post-Communist studies* , 269-279.
21. Oldberg, I. (1998). Aims and Means in Russian Foreign Policy. In R. F. Century, *Kanet, R* (pp. 30-59). London: Palgrave Macmillan.
22. Rothstein, R. (1968). *Alliances and Small Powers*. New York: Columbia University Press.
23. Shaffer, B. (2010). Foreign policies of the States of the Caucasus: Evolution in the Post-Soviet Period". *Uluslararası İlişkiler* , 7(23), 51-65.
24. Sussex, A. (2012). Introduction: Understanding Conflict in the Former USSR. In A. Sussex, *Conflict in the Former USSR* (pp. 1-14). Cambridge: Cambridge University Press.
25. Zarafin, J. (2015). U.S. Foreign Policy in the 1990s and 2000 and the case of the South Caucasus (Armenia, Azerbaijan, Georgia). *European Journal of American Studies* , 10(2), 1-14.
26. *The Guardian*. (2014, October 16). Retrieved October 2, 2015, from The new East Network: <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/16/russia-bolsters-military-presence-former-soviet-states>
27. Walter, R. M. (2013). The Great Ukrainian Knife Fight. *American Interest* , 3, 99-114.

Small States' Fate –Foreign Security and Policy of the Post Cold War Balkans and Caucasus States

Abstract

The fall of the Soviet Union gave birth to the new states and totally changed the existing international system, opened up to new security dynamics and directions that facilitated the emergence of the new world order. The Western Balkans and the South Caucasus are the regions which experienced the same fate after the Cold War and faced lots of threats and challenges. In both regions people have lived through dictatorship, having no respect of human rights. The newly independent states faced lots of difficulties, internal and external problems threatening its sovereignty. The article presents a comparative analysis of the two regions – the Caucasus and the Balkans, discusses their security and foreign policy and due to current political events in the regions, suggests future perspectives and recommendations concerning the security and political issues.

პატარა სახელმწიფოების ბედი - ბალკანეთის და კავკასიის ქვეყნების საგარეო პოლიტიკა და უსაფრთხოება ცივი ომის შემდგომ პერიოდში

რეზიუმე

საბჭოთა კავშირის დაშლამ გამოიწვია ახალი სახელმწიფოების წარმოქმნა. ამ მოვლენამ მთლიანად შეცვალა არსებული საერთაშორისო სისტემა, ხელი შეუწყო ახალი უსაფრთხოების დინამიკის წარმოშობას და წამოჭრა ახალი მსოფლიო წესრიგის პერსპექტივები. დასავლეთ ბალკანეთის ქვეყნები და კავკასია ეს ის რეგიონებია, რომლებმაც უამრავი საფრთხე და ცვილებები გამოიარეს. ორივე რეგიონი გამოირჩეოდა ტოტალიტარიზმით და ადამიანის უფლებების იგნორირებით, საშინაო და საგარეო პრობლემებით. სტატიაში განხილულია კავკასიის და ბალკანეთის ქვეყნების უსაფრთხოების და საგარეო ურთიერთობების პრობლემები და სამომავლო პერსპექტივები და რეკომენდაციები.

Le destin des petits pays - la politique exterieur et la securite des pays Balkans et Caucase durant de la guerre froide

resume

La chute de l'Union soviétique a donné naissance aux nouveaux Etats et totalement changé le système international existant, ouvert à de nouvelles dynamiques de sécurité et les orientations qui ont facilité l'émergence du nouvel ordre mondial. Les Balkans occidentaux et le Caucase du Sud sont les régions qui ont connu le même sort après la guerre froide et confrontés beaucoup de menaces et de défis. Dans les deux régions, les personnes ont vécu la dictature, ayant aucun respect des droits de l'homme. Les nouveaux Etats indépendants confrontés beaucoup de difficultés, des problèmes internes et externes qui

menacent sa souveraineté. L'article présente une analyse comparative des deux régions - le Caucase et les Balkans, discute de leur sécurité et de la politique étrangère et en raison de l'actualité politique dans les régions, suggère des perspectives et des futures recommandations concernant les questions politiques et de sécurité.

ტურიზმი და გლობალური ქალაქი

როინ გრძელიშვილი

გეოგრაფი, მაგისტრი

თანამედროვე ეპოქა გლობალიზაციის ეპოქაა. სამყაროში მიმდინარეობს კარდინალური ცვლილებები, რომელიც ხასიათდება სულ უფრო ურთიერთდამოკიდებული მსოფლიო სისტემით, რამაც „გლობალიზაციის“ განსაზღვრება მიიღო. გლობალიზაცია უკვე შეუქცევადი პროცესია, რომელიც ნაცვლად იზოლირებული რეგიონებისა და ქვეყნებისა, ახალ ერთიან მსოფლიო სივრცეს ქმნის.

გლობალიზებული საზოგადოება (სხვანაირად - ერთიანი მსოფლიო), კომუნიკაციის ახალი საშუალებებით ძალზედ დაპატარავდა და გარდაიქმნა გლობალურ სოფლად, სადაც ყველა მოვლენა, რომელიც მსოფლიოში მიმდინარეობს, დაკავშირებული გახდა და ერთმანეთზე ზეგავლენას ახდენს.

მსგავსი ვითარება, გარკვეულწილად განაპირობებს საკუთარი სახლის შეგრძნებას პლანეტის ნებისმიერ კუთხეში, რაც ტურიზმის განვითარების საფუძველია. გლობალიზაციამ როგორც მოვლენამ და ტურიზმმა როგორც ეკონომიკის დარგმა საშუალება მისცა სახელმწიფოებს, რომლებიც ჯერ კიდევ გუშინ ეკონომიკური ურთიერთობების განაპირას იდგნენ, გლობალურ ბაზარზე ღირსეული ადგილი დაიკავეს.

აშკარაა გლობალიზაციისა და ტურიზმის ურთიერთგავლენისა და შერწყმის პროცესი. ტურიზმი წარმოადგენს გლობალიზაციის დადებით ასპექტს, რომელიც წარმოაჩენს ადგილობრივ თავისებურებებს და მათ მიმზიდველობას. იგი ასრულებს მნიშვნელოვან როლს გლობალიზაციის პროცესში, აახლოებს რა სხვადასხვა კულტურის ხალხებს.

მართლაც სწრაფი ზრდისა და განვითარების წყალობით, ტურიზმი გახდა გლობალური დარგი, ახალი მოვლენა, რომელიც ხელს უწყობს თანამედროვე ცივილიზაციის განვითარებას, ახალი მსოფლიო საზოგადოების შექმნას.

ახალი მსოფლიო საზოგადოების ცენტრები კი გახდნენ გლობალური ქალაქები. ზოგადად, გლობალიზაციამ გარდაუვალი გახადა ურბანიზაცია. ამჟამად პლანეტარული მასშტაბით მიმდინარეობს ურბანიზაციის სულ უფრო და უფრო აჩქარებული პროცესი. ქალაქებში უკვე კაცობრიობის ნახევარზე მეტი ცხოვრობს. გაეროს პროგნოზით 2050 წლისთვის მოსახლეობა 9 მილიარდს გადააჭარბებს, ხოლო ქალაქის მოსახლეობა დაახლოებით 6 მილიარდი იქნება.

მილიონერი ქალაქების რიცხვი 350 - ს გადაცდა, მათ შორის არიან გიგანტებიც, თუმცა სიდიდე თავისთავად არაა გარანტი ქალაქმა გლობალური ქალაქის სტატუსი მიიღოს.

ტერმინი „გლობალური ქალაქი“ 90-იან წლებში ჩიკაგოს უნივერსიტეტის პროფესორის სასკია სასენის შრომებში გაჩნდა. იგი დაკავებულია კვლევებით გლობალიზაციის, საერთაშორისო მიგრაციის და ურბანისტიკის დარგში. თავის კვლევებში სასენმა შემოგვთავაზა ეკონომიკის კონცეფცია, რომელიც დაფუძნებულია გლობალური ქალაქის ცნებაზე: თანამედროვე ეკონომიკა შეიძლება წარმოვიდგინოთ, როგორც სავაჭრო-ფინანსური ჯაჭვების ქსელი, რომლის რგოლებსაც წარმოადგენენ მსხვილი (გლობალური) ქალაქები. ამა თუ იმ ქალაქის ეკონომიკურ მიმზიდველობას, მის პოტენციურ შესაძლებლობას იყოს ჯაჭვის მნიშვნელოვანი რგოლი სასენმა უწოდა „ქალაქის ცოდნის კაპიტალი“ (urban knowledge capital).

თითოეული ქალაქი შეიძლება მონაწილეობდეს რამოდენიმე ეკონომიკურ ჯაჭვში, რეგიონალურ და საერთაშორისოში, ანდაც სპეციალიზებული იყოს ერთზე. რაც უფრო მრავალფეროვანია ეკონომიკა, მით უფრო ბევრია ჯაჭვების რიცხვი, რომელშიც ის შეიძლება მონაწილეობდეს. ამით ქალაქი ეკონომიკურად ბევრად სტაბილურია და უკეთ გადააქვს ფინანსური კრიზისები.

თითოეული გლობალური ქალაქის თავისებურება დაფუძნებულია თავად მსოფლიო ეკონომიკის დივერსიფიკაციაზე, ამიტომაც ყველაფერზე მორგებული „იდეალური“ გლობალური ქალაქი შეუძლებელია არსებობდეს, თუმცა გლობალური ქალაქების რიცხვი მატულობს.

გლობალური ქალაქების კლასიფიკაციის და რანჟირების მცდელობა ბევრი იყო, განსაკუთრებით დასავლელი ქალაქცმცოდნეების მიერ.

Global Cities Index - მსოფლიოს ქალაქების გლობალიზაციის ინდექსი. დგინდება პოლიტოლოგიურ ჟურნალ Foreign Policy მიერ, A.T. Kearney - ის კონსალტინგურ კომპანიას და ჩიკაგოს კვლევით ინსტიტუტთან - The Chicago Council on Global Affairs, ერთად.

ავტორების მეთოდოლოგიაში გლობალური ქალაქის (Global City) ცნება, გულისხმობს ქალაქს, რომელიც ახდენს გლობალურ გავლენას შემდეგი მიმართულებებით:

1. ქალაქი წარმოდგება როგორც ქვეყნის და რეგიონის მამოძრავებელი ძალა
2. ქალაქი წარმოდგება როგორც მსოფლიო ეკონომიკის მნიშვნელოვანი ელემენტი
3. ქალაქი გავლენას ახდენს არა მარტო რეგიონზე, არამედ მთელ ცივილიზაციაზე

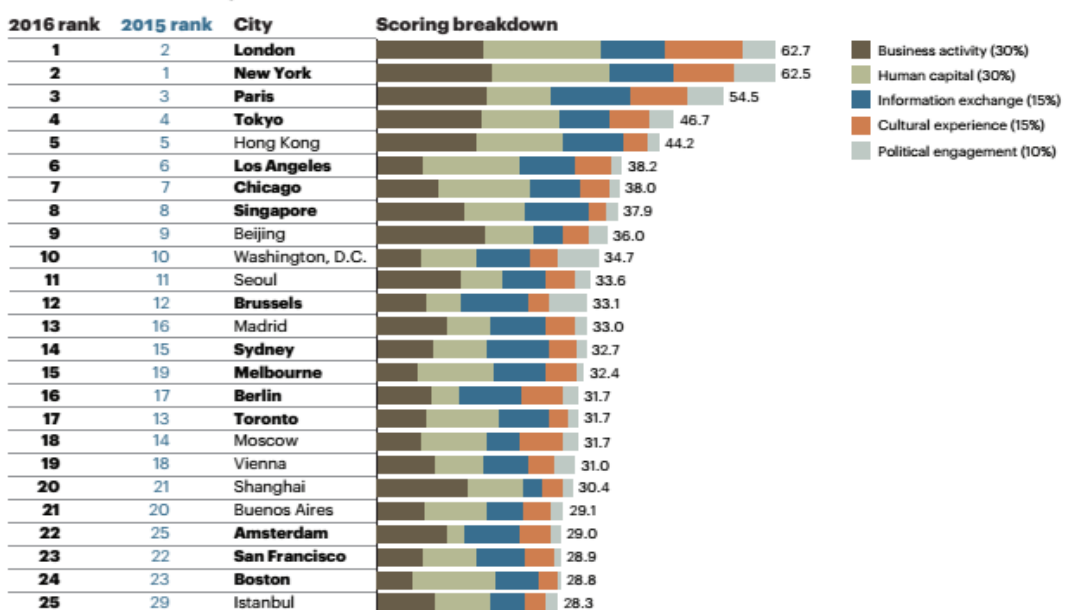
გლობალური ქალაქების ინდექსი წელიწადში 2-ჯერ დგინდება და ქვეყნდება. პირველად მსგავსი კვლევა 2008 წელს ჩატარდა და სიაში 60 ქალაქი მოხვდა. კვლევის პროცესში ქალაქები 25 კულტურული, სოციალური და პოლიტიკური კრიტერიუმის მიხედვით ფასდებიან, რომლებიც 5 მთავარ კატეგორიაშია დაჯგუფებული.

1. საქმიანი აქტიურობის დონე – საერთაშორისო ორგანიზაციების შტაბ-ბინების რაოდენობა, საფონდო და სასაქონლო ბაზრების ზომა, ქალაქის გავლით საერთაშორისო გადა-

ზიდვების მოცულობა, ქალაქში ჩატარებული დარგობრივი და ეკონომიკური კონფერენციების რაოდენობა.

- ადამიანური კაპიტალი – ქალაქში მსოფლიოს წამყვანი უნივერსიტეტების რიცხვი, უცხოელი სტუდენტების რაოდენობა, საბაზო და საშუალო დონის საერთაშორისო სკოლების რიცხვი, უმაღლესი განათლების მქონე მოსახლეობის ხვედრითი წილი, უცხოელი მოსახლეობის ხვედრითი წილი.
- საინფორმაციო გაცვლა – ქალაქში განთავსებული გლობალური მნიშვნელობის მასმედიის კორესპონდენტთა პუნქტების რაოდენობა, საერთაშორისო ახალი ამბების მოცულობა წამყვან ადგილობრივ მასმედიის საშუალებებში, ინფორმაციული და კომუნიკაციური ინფრასტრუქტურა და სხვ.
- კულტურული დონე – ქალაქში უცხოელი ტურისტების რაოდენობა, მუზეუმების, თეატრების, საკონცერტო და საგამოფენო დარბაზების, ასევე მსოფლიო დონის სხვა კულტურული დაწესებულებების რიცხვი, საერთაშორისო სპორტული შეჯიბრებების რიცხვი, კულინარიული მრავალფეროვნება საზოგადოებრივ კვებაში.
- პოლიტიკური წონა – სხვა ქვეყნების საელჩოების, საკონსულოების, საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლობების რიცხვი, ქალაქში ჩატარებული საერთაშორისო კონფერენციების რიცხვი, მსოფლიო მნიშვნელობის პოლიტოლოგიური ინსტიტუტების რაოდენობა, ქალაქის მონაწილეობის ხარისხი საერთაშორისო პოლიტიკურ სფეროში სხვადასხვა მექანიზმის საშუალებით (დამმობილებული ქალაქების ინსტიტუტი, პროექტები საერთაშორისო თანამშრომლობის სფეროში და სხვა).

Global Cities Index, rank and score

საინტერესო კლასიფიკაციას გთავაზობს ასევე ბრიტანეთის ლაფბოროს (Loughborough) უნივერსიტეტის კოლექტივი „გლობალიზაციისა და მსოფლიო ქალაქების მკვლევართა ჯგუფი“ (Globalization and World Cities Study Group — **GAWC**). დაწვრილებით - <http://www.lboro.ac.uk/gawc/index.html>

აქ GAMMA – V კატეგორიაში ჩვენი რეგიონიდან ქალაქი ბაქოა წარმოდგენილი, რაც რეგიონის პოტენციალს წარმოაჩენს და იმედს იძლევა რომ ხანგრძლივი სტაბილურობის პირობებში, კავკასიის რეგიონი საბოლოოდ იქცევა განვითარების არეალად, რაც საშუალებას მოგვცემს დავიბრუნოთ რეგიონის ლიდერის როლი და თბილისი მნიშვნელოვან ქალაქთა რიცხვში ჩადგეს.

Alpha ++	Beta +	Gamma +	High sufficiency	Sufficiency
London New York	Bangalore Lisbon Copenhagen	Zagreb Lahore St Petersburg	Southampton Indianapolis Porto Alegre	Florence Pretoria Toulouse
Alpha +	Santiago Guangzhou Rome Cairo Dallas Hamburg Düsseldorf Athens Manila	Jeddah Durban Santo Domingo St Louis Islamabad Guayaquil Baltimore San Salvador Cologne Phoenix Adelaide Bristol	Strasbourg Gaborone Chengdu Richmond (Virginia) Pittsburgh (Pennsylvania) Tijuana Austin Qingdao Nassau Tegucigalpa Lille Curtiba	Arhus San Antonio Bremen Nashville (Tennessee) Bologna Canberra Nagoya Sacramento Providence (Rhode Island) Luanda Dalian
Alpha	Tel Aviv Moscow Sao Paulo Frankfurt Berlin Cape Town Luxembourg Houston Kiev Bucharest Beirut	Charlotte (North Carolina) Georgetown (Cayman) Osaka Tampa	Curitiba The Hague Hartford (Connecticut) Wroclaw Edmonton Lausanne Dhaka Nürnberg Lusaka Kampala Bilbao Douala Abidjan Salt Lake City Hangzhou Poznan Wellington Ottawa Cincinnati Newcastle Skopje Nanjing Tirana Chongqing Belo Horizonte	Jacksonville Puebla Kaohsiung Minsk Linz Tbilisi Las Vegas Maputo Harare Cardiff Xamen Birmingham (Alabama - US) Leon Port of Spain Penang Memphis (Tennessee) Aberdeen Abuja Hannover Surabaya Bern Halifax Ciudad Juarez Alexandria Bordeaux Phnom Penh Winnipeg Cali Greensboro Genoa Medellin Santa Cruz Montpellier Cordoba Wuhan Graz Jerusalem New Orleans Rochester (NY) Nice Pusan Windhoek Dammam Christchurch Recife Tashkent Hamilton Reykjavik Naples Tulsa Ludwigshafen Kingston Brasilia Johor Bahru X'An Macao Fukuoka Sheffield Izmir Nottingham Des Moines Campinas Chisinau Haifa Madison (Wisconsin) Yerevan Cebu Labuan Salvador
Alpha -	Seoul Johannesburg Buenos Aires Vienna San Francisco Istanbul Jakarta Chennai Manchester Oslo Brisbane Helsinki Karachi Doha Barcelona Bangkok Boston Dublin Taipei Munich Stockholm Prague Atlanta	Glasgow San Juan Marseille Guadalajara Leeds Baku Vilnius Tallinn Raleigh (North Carolina) Ankara Belfast San Jose (Ca) Colombo Valencia (Sp.) Cincinnati Milwaukee Muscat Ljubljana		
	Beta -	Gamma -		
	Ho Chi Minh City Bogota Auckland Montevideo Caracas Riyadh Vancouver Chennai Manchester Oslo Brisbane Helsinki Karachi Doha Guatemala City Lyon Panama City San Jose Bratislava Minneapolis Tunis Nairobi Cleveland Lagos Abu Dhabi Seattle Hanoi Sofia Riga Port Louis Detroit Calgary Denver Perth Calcutta San Diego Amman Antwerp Mamama Birmingham (UK) Nicosia Quito Rotterdam Belgrade Monterrey Almaty Shenzhen Kuwait City Hyderabad Edinburgh	Nantes Stuttgart Rio De Janeiro Geneva Porto Columbus (Ohio) Utrecht Orlando Ahmedabad Asuncion Kansas City Seville Turin Dar Es Salaam Portland Krakow Managua Pune Leipzig Malmö La Paz		

გეოეკონომიკურ სფეროში გლობალური ქალაქების ელიტურობას აძლიერებს იქ უმსხვილესი ტრანსნაციონალური კომპანიების შტაბ-ბინების არსებობა. სხვადასხვა რეიტინგებს ყოველთვის სათავეში უდგანან ტოკიო, ნიუ-ორკი, ლონდონი და პარიზი.

გლობალურ ქალაქებშია კონცენტრირებული როგორც მნიშვნელოვანი საერთაშორისო სახელმწიფოთაშორისო ორგანიზაციების, ასევე საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციების შტაბ-ბინები.

თვალსაჩინო ხდება გლობალური ქალაქების, როგორც უმსხვილესი საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ცენტრების რესენანსი. ყველა გლობალურ ქალაქში განლაგებულია ათეულობით უმაღლესი სასწავლებელი და საკვლევო ცენტრი, რომელსაც ყავს ათასობით სტუდენტური აუდიტორია მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებიდან

გლობალური ქალაქები არიან ბაზები ოფიციალური, საქმიანი, სამეცნიერო და სხვადასხვა კონტაქტებისთვის. საკმარისია ვთქვათ, რომ გლობალური ქალაქების პირველ ათეულში აკუმულირდება 10%-ზე მეტი საერთაშორისო ტურისტებისა და ხოლო საქმიანი ტურიზმის უდიდესი წილი სწორედ ამ ქალაქებზე მოდის.

ერთობლიობაში გლობალური ქალაქები ქმნიან საყრდენ კარკასს არა მარტო მსოფლიო მუდრეობისთვის, არამედ მსოფლიო ტურიზმის სისტემისათვის. მათ მიერ ხდება ტურისტული აქტივობის კვანძების ფორმირება, პასუხს აგებენ მსოფლიოში ტურინდუსტრიის სტრატეგიულ განვითარებაზე.

გლობალურ ქალაქებში ტურისტული ნაკადების მოცულობა ძალიან მაღალი ტემპებით მატულობს. ნიუ-ორკში 2013 წელს 2000 წელთან შედარებით ტურისტების რიცხვი (შიდა და საერთაშორისო) 50%-ით გაიზარდა. ჰონკონგში ამავე პერიოდში 175,9%-ით, ამსტერდამში დაახლოებით 35%-ით.

გლობალურ ქალაქებში ტურიზმის განვითარებას დიდწილად უწყობს ხელს სატრანსპორტო-ტექნოლოგიური პროგრესი, ინვესტიციები სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურაში და ტრანსპორტის სახეობების ზრდა.

უპირველესად თითოეულ მათგანში არსებობს რამოდენიმე მაღალი კლასის და გამავლობის აეროპორტი, რომელიც ყოველდღიურად ემსახურება ათეულ ათასობით მგზავრს და მილიონობით ტონა ტვირთს ანაწილებს უამრავი მიმართულებით.

მაღალსიჩქარიანი სარკინიგზო ტრანსპორტის განვითარება ასევე ერთ-ერთი ხელშემწყობი ფაქტორია ტურისტთა მოსაზიდათ, რამეთუ ქვეყნის შიგნით სწრაფი და კომფორტული გადაადგილება იწვევს დროის არსებით ეკონომიას.

ქალაქის შიგნით დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ეკოლოგიურად სუფთა ტრანსპორტის სახეობების განვითარებას. მეტროპოლიტენის მუშაობის გაუმჯობესებას, ტრამვაის ხაზების

ქსელის გაფართოებას, რომელიც თავის ხიზლს მატებს ქალაქს - ტრანსპორტის სახეობების მრავალფეროვნების ზრდასთან და მათ ტურიზმის სფეროში გამოყენებასთან ერთად, ხდება გაგება იმისა, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტი ქალაქში არა მარტო უბრალოდ მგზავრების გადაყვანის ფუნქციას ასრულებს.

სასტუმრო ინდუსტრიის განვითარებისთვის ხდება ცენტრალურ რაიონებში აქცენტის გაკეთება მაღალი კლასის სასტუმროებზე და პარალელურად გარეუბნების გამოცოცხლება - ქალაქის განაპირა მხარეების ტურისტული ათვისება ერთ-ერთი პრიორიტეტია.

ამ პროცესს დინამიზს აძლევს საგამოფენო და საკონფერენციო ცენტრების შენება, სპორტული ინფრასტრუქტურის განვითარება და შესაბამისი საერთაშორისო მუდმივი ღონისძიებების ჩატარება.

გლობალური ქალაქები ყოველთვის ცდილობენ ტურისტული ბაზრის ახალი სეგმენტის ათვისებას და დამკვიდრებას, ერთდროულად რამდენიმე სახეობის ტურიზმის განვითარებას და ამგვარად სახეზე გვაქვს გლობალური ქალაქების კომპლექსური განვითარება როგორც ტურისტული დესტინაციის.

იმის მიუხედავად რომ დიდი დისტანცია გვაცილებს გლობალური ქალაქების სისტემაში მოხვედრას, უნდა გააზრებული იქნას, რომ არც ერთი ქვეყანა არ შეიძლება ლიდერთა შორის იყოს, თუკი ერთი გლობალური ქალაქი მაინც არ გააჩნია.

ტურისტების სულ უფრო მზარდი რიცხვი, იმედს გვაძლევს, რომ თბილისს სტაბილური რეგიონული გარემოს უზრუნველყოფის პირობებში, ყველა პირობა შეექმნება დიდი ნაბიჯებით იაროს წინ, აითვისოს მიღწეული გამოცდილება და ღირსეული ადგილი დაიკავოს გლობალურ ქალაქთა შორის.

გამოყენებული მასალები

1. <https://www.atkearney.com>
2. <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2012t.html>
3. <http://gtmarket.ru/ratings/global-cities-index/global-cities-index-info>
4. http://spst-journal.org/Archive_article/2015/2015_02/01-Aleksandrova.pdf
5. http://expert.ru/expert/2008/15/globalnue_goroda
6. <http://www.ecoross.ru/files/books2016/Geogr.%20mir.%20razv.,%202016.pdf>

ტურიზმი და გლობალური ქალაქი

როინ გრძელიშვილი

რეზიუმე

ურბანიზაციის ხანაში, განსაკუთრებით იკვეთება გლობალური ქალაქების როლი, რომელთა მნიშვნელობა განუზომლად დიდი ხდება. ერთი გლობალური ქალაქის არსებობაც კი ქვეყნის პრესტიჟზე და ცივილიზაციის ფერხულში ჩაბმაზე მეტყველებს. მძაფრი კონკურენცია არ იძლევა გლობალურ ქალაქთა რიცხვში იოლად შეღწევის საშუალებას. არსებობს სფეროები და დარგები რომელსაც უნდა ჩაეჭიდოს და გაყვეს ქალაქი ამ გზაზე. თბილისისათვის ასეთად უპირველესად ტურიზმი მიგვაჩნია.

Tourism and the global city

Roin Grdzlishvili

Abstract

In the era of globalization, the role of global cities is growing and they are becoming very important institutions. The existence of even one global city is the indicator of the country's prestige and development. Intense competition does not allow easy access to the status of the global city. There are special spheres and areas which the city has to follow in order to acquire the above mentioned status. We believe that for Tbilisi such sphere is Tourism.

Tourisme et la ville globale

Roin grdzelichvili

Abstrait

À l'ère de la mondialisation, le rôle des villes mondiales est de plus en plus et ils sont de plus en plus des institutions très importantes. L'existence même d'une ville mondiale est l'indicateur du prestige et du développement du pays. La concurrence intense ne permet pas un accès facile à l'état de la ville mondiale. Il y a des sphères spéciales dont la ville a à suivre pour acquérir le statut mentionné ci-dessus. Nous croyons que, pour Tbilissi telle sphère est le tourisme.

ავტორთა საქურალღებოდ:

ავტორთა თვალსაზრისი შეიძლება არ ემთხვეოდეს რედაქციისას.
რედაქცია პასუხს არ აბებს წარმოდგენილი მასალების სიზუსტეზე.
იბეჭდება ავტორთა მიერ წარმოდგენილი სახით.

Notice to the authors:

The authors and the redaction may have different points of view.

რეგისტრირებულია თბილისის გლდანი-ნაძალადევის
რაიონულ სასამართლოში
რეგისტრაციის ნომერი – 1/9-68

Registered at Gldani-Nadzaladevi Regional Court of Tbilisi

Number of registration - 1/9-68

EAN 9771987830003

ტირაჟი 100